

NARODOWY
BANK POLSKI

Materiały i Studia nr 343

W poszukiwaniu zasad rachunkowości banku centralnego

Krzysztof Kruszewski, Mikołaj Szadkowski

Materiały i Studia nr 343

W poszukiwaniu zasad rachunkowości banku centralnego

Krzysztof Kruszewski, Mikołaj Szadkowski

Krzysztof Kruszewski – Narodowy Bank Polski
Mikołaj Szadkowski – Narodowy Bank Polski

Poglądy wyrażone w niniejszym opracowaniu są opiniami autorów i nie powinny być interpretowane jako stanowisko Narodowego Banku Polskiego. Autorzy pragną serdecznie podziękować anonimowemu recenzentowi za cenne uwagi i komentarze.

Wydął:
Narodowy Bank Polski
Departament Edukacji i Wydawnictw
ul. Świętokrzyska 11/21
00-919 Warszawa
www.nbp.pl

ISSN 2084-6258

© Copyright Narodowy Bank Polski 2022

Spis treści

Streszczenie	4
Abstract	5
Wstęp	6
1. Zasady rachunkowości banków centralnych	8
2. Zasady rachunkowości Eurosystemu	13
3. Zmodyfikowane zasady rachunkowości polskiego banku centralnego	31
Zakończenie	60
Bibliografia	61

Streszczenie

W opracowaniu przedstawiono najważniejsze zasady rachunkowości stosowane przez banki centralne. Uwypuklono, że od 2004 r. zasady rachunkowości NBP są zgodne ze standardami rachunkowości Eurosystemu. Ewentualna zmiana tych zasad jest uzależniona od perspektywy przyjęcia euro przez Polskę. Jeżeli przyjęcie euro będzie w niedalekiej przyszłości, NBP będzie musiał dalej stosować dotychczasowe zasady. Na tym tle zaprezentowano zmiany bilansu NBP w dniu hipotetycznego przyjęcia euro przez Polskę. Jeżeli przyjęcie wspólnej waluty stanie się odległą perspektywą, NBP mógłby rozważyć zmianę stosowanych zasad rachunkowości. Z uwagi na rosnące ryzyko, na jakie napotykają banki centralne w ostatnich dwóch dekadach XXI wieku, wybór ten powinien być skorelowany z potrzebą budowania silnej pozycji kapitałowej banku oraz ograniczaniem zmienności jego wyniku finansowego. Stąd w opracowaniu zaproponowano kierunki modyfikacji dotychczasowych zasad rachunkowości NBP, które zapewniłyby realizację przyjętych założeń. Wskazano przy tym, że w przypadku NBP stosowanie MSSF byłoby nieuzasadnione.

Słowa kluczowe: bank centralny, rachunkowość banku centralnego, zasady rachunkowości banków centralnych

JEL: E58, G21

Abstract**In search of accounting principles for the central bank**

The paper presents the selected accounting principles applied by central banks. It has been emphasized that since 2004 the NBP accounting principles are in line with the Eurosystem accounting principles. It was indicated that the possible change of these principles depends on the perspective of adopting the euro by Poland. If the adoption of the euro will take place in the near future, the NBP will have to continue applying the current accounting rules. Moreover, it was presented how the NBP balance sheet would change on the date of the hypothetical adoption of the euro by Poland. If the adoption of the single currency becomes a distant prospect, the NBP could consider changing the applied accounting principles. Due to the growing risks faced by central banks in the last two decades of the 21st century, this choice should be correlated with the need to build a bank's strong capital position and to reduce the volatility of its financial result. Hence, the paper proposes directions for modification of the existing NBP accounting principles, which would ensure the implementation of the adopted assumptions. It was indicated that in the case of NBP the application of IFRS would be unjustified.

Keywords: central bank, central bank accounting, accounting principles of central banks

JEL: E58, G21

Wstęp

Od 1 stycznia 2004 r. Narodowy Bank Polski (NBP) stosuje standardy rachunkowości Eurosystemu¹. Zobowiązuje go do tego ustawa o Narodowym Banku Polskim. Wskazano w niej, że: „Zasady rachunkowości NBP powinny odpowiadać standardom stosowanym w Europejskim Systemie Banków Centralnych”². Od tego dnia określane przez Radę Polityki Pieniężnej (RPP) zasady rachunkowości, stały się zbieżne z wytycznymi Europejskiego Banku Centralnego (EBC) w sprawie ram prawnych rachunkowości w ESBC (tzw. „wytyczne rachunkowości EBC”; „standardy rachunkowości Eurosystemu”)³.

Posadowienie rachunkowości NBP na fundamentach standardów Eurosystemu i ich stosowanie przez niemal dwie dekady XXI wieku, uzasadnia przeprowadzenie analizy krytycznej tych zasad. W związku z tym w opracowaniu podjęto próbę poszukiwania odpowiedzi na pytanie, czy obowiązujące od 2004 r. zasady rachunkowości NBP, powinny być dalej stosowane, czy może należy poszukiwać innych rozwiązań. Celem opracowania jest zatem porównanie obecnie stosowanych zasad rachunkowości NBP z alternatywnymi zasadami, tj. Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)⁴ oraz autorską propozycją zasad rachunkowości dla banku centralnego. Za kryterium tego porównania przyjęto wpływ zasad rachunkowości na zmienność wyniku finansowego

---

¹ NBP był pierwszym bankiem centralnym spośród tzw. „nowych krajów Unii Europejskiej”, który zunifikował zasady rachunkowości ze standardami rachunkowości Eurosystemu. NBP wprowadził te zasady od stycznia 2004 r., kiedy to Polska nie była jeszcze członkiem Unii Europejskiej (stała się nim od 1 maja 2004 r.). W tym samym roku zasady rachunkowości zgodne z wytycznymi EBC wprowadził także Szwedzki Bank Narodowy (*Sveriges Riksbank*), ale Szwecja przystąpiła do UE od 1995 r.

² Ustawa o Narodowym Banku Polskim, Dz. U. z 2022 r. poz. 492 t.j., art. 67.

³ Pierwszy tekst wytycznych EBC z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie ram prawnych rachunkowości w ESBC (EBC/1998/N22), nie był opublikowany. Publikacji podlegały natomiast późniejsze teksty zawierające zmiany do przepisów pierwotnych, tj.: wytyczne EBC (UE) 2016/2249 z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie ram prawnych rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w ESBC (EBC/2016/34), zmienione wytycznymi EBC (UE) 2019/2217 z dnia 28 listopada 2019 r. zmieniającymi wytyczne (UE) 2016/2249 w sprawie ram prawnych rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w ESBC (EBC/2019/34), Dz. Urz. UE L 332, z 23.12.2019.

⁴ Podobne porównanie zasad rachunkowości Eurosystemu z MSSF przeprowadzono na przykładzie EBC (por. C. Schwarz, P. Karakitsos, N. Merriman, W. Studener, *Why accounting matters? A central bank perspective*, “ECB Occasional Paper Series”, No 153, May 2014).

(a tym samym wpłat do budżetu państwa⁵) oraz wysokość kapitału własnego banku centralnego.

Aby zrealizować postawiony cel, opracowanie zostało podzielone na trzy części. Pierwsza część wprowadza w zagadnienie zasad rachunkowości banków centralnych. Stanowi odpowiedź na pytanie, jakie podstawowe koncepty zasad rachunkowości są stosowane przez banki centralne. Ponieważ ewentualne zmiany zasad rachunkowości NBP, są uzależnione od przyjęcia wspólnej waluty euro (tj. bliska perspektywa przyjęcia euro nie daje możliwości zmiany zasad rachunkowości NBP, a daleka perspektywa taką możliwość stwarza), w drugiej części zasygnalizowano, w jakich obszarach mogłaby nastąpić ewentualna zmiana zasad rachunkowości banku w przypadku, gdyby musiał on dalej stosować zasady rachunkowości Eurosystemu. W części tej zaprezentowano także, jak wyglądałby bilans NBP w dniu hipotetycznego przyjęcia euro przez Polskę. Z kolei w trzeciej części przedstawiono „nowe” zasady rachunkowości banku, a konkretnie propozycję modyfikacji dotychczasowych zasad. Przyjęto przy tym założenie, że powinna je cechować niska zmienność wyniku finansowego i zapewnienie budowania wyższego poziomu kapitału własnego banku. W związku z tym rozważono w niej trzy scenariusze, a mianowicie: kontynuację dotychczasowych zasad rachunkowości, zgodnych z wytycznymi rachunkowości EBC, zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), przyjęcie zmodyfikowanych zasad rachunkowości. Opracowanie kończy podsumowanie, w którym zamieszczono wnioski z przeprowadzonej analizy.

---

⁵ Por. A. Chaboud, M. Leahy, *Foreign Central Bank Remittance Practices*, Federal Reserve Division of International Finance, March 8, 2013 (authorized for public release by the FOMC Secretariat on 01/11/2019).

1. Zasady rachunkowości banków centralnych

Najogólniej mówiąc, zasady rachunkowości, to ujęte w normy prawne, powszechnie zwane „prawem bilansowym”, oczekiwania interesariuszy dotyczące sposobu tworzenia i prezentowania informacji finansowych o sytuacji majątkowej i finansowej jednostki gospodarczej. Stanowią je zazwyczaj:

- a) krajowe standardy rachunkowości (tzw. „*local GAAP*”⁶),
- b) ponadnarodowe standardy: MSSF⁷, US GAAP⁸ IPSAS⁹ czy EPSAS¹⁰.

Ich wybór jest przede wszystkim kwestią ustalenia, kto jest głównym interesariuszem sprawozdań tworzonych przez rachunkowość i w reżimie jakich zasad rachunkowości chce on mieć przedstawioną informację finansową.

---

⁶ GAAP to przyjęte w literaturze określenie dla innych ogólnie akceptowanych w danym kraju standardów rachunkowości.

⁷ MSSF - Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (ang. *International Financial Reporting Standards*), to standardy rachunkowości zatwierdzone przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (ang. *International Accounting Standards Board*).

⁸ US GAAP to amerykańskie powszechnie uznane zasady/standardy rachunkowości (ang. *Generally Accepted Accounting Principles*) tworzone przez Radę Standardów Rachunkowości Finansowej (ang. *Financial Accounting Standards Board - FASB*). Powstały w Stanach Zjednoczonych i tworzą zintegrowany system zasad rachunkowości, który jest uznawany przez inne kraje.

⁹ IPSAS to Międzynarodowe Standardy Rachunkowości Sektora Publicznego (ang. *International Public Sector Accounting Standards*) przeznaczone dla podmiotów sektora publicznego, odpowiedzialnych m.in. za dostarczanie usług, służących ogółowi społeczeństwa, których głównym celem działalności nie jest osiągnięcie zysku, a swoją działalność finansują pośrednio lub bezpośrednio, głównie za pomocą podatków oraz środków pochodzących ze składek społecznych lub opłat (np. ONZ, Komisja Europejska, NATO, OECD). Ich celem jest stworzenie możliwości poprawy jakości i zapewnienia wiarygodności publicznych informacji finansowych, a także zarządzania majątkiem publicznym. Standardy te są stanowione przez niezależną Radę zwaną IPSAS Board (ang. *International Public Sector Accounting Standards Board - IPSASB*), funkcjonującą pod auspicjami Międzynarodowej Federacji Księgowych (ang. *The International Federation of Accounting - IFAC*), *Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements*, 2021 Edition, Volume I, II, III, <https://www.ipsasb.org/publications/2021-handbook-international-public-sector-accounting-pronouncements>, (dostęp 20.09.2021) oraz w informacja ze spotkania roboczego z 16.06.2021 r organizowanego przez Bank Światowy, World Bank, *First Time IPSAS Adoption: Lessons Learned*, <https://cfr.worldbank.org/news/pulsar-smart-interactive-talk-first-time-ipsas-adoption-lessons-learned?deliveryName=DM117008> (dostęp 28.09.2021).

¹⁰ EPSAS to Europejskie Standardy Rachunkowości Sektora Publicznego (ang. *European Public Sector Accounting Standards*) – inicjatywa pod auspicjami Eurostatu, zmierzająca do stworzenia zharmonizowanych standardów sektora publicznego w krajach członkowskich UE, której celem jest zwiększenie przejrzystości i porównywalności rachunkowości i sprawozdawczości finansowej sektora publicznego między członkami UE. Z założenia EPSAS mają bazować na IPSAS, z uwzględnieniem specyfiki funkcjonowania rynku europejskiego i wymagań prowadzenia statystyki publicznej, w tym głównie w zakresie deficytu budżetowego. Więcej informacji na ten temat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/epsas> (dostęp 20.09.2021) oraz A. Szewieczek, *W kierunku standaryzacji rachunkowości jednostek sektora publicznego – perspektywa europejska*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, Nr 252, Katowice 2015.

W opracowaniach, dotyczących rachunkowości banków centralnych, w których podkreślany jest specjalny status prawny oraz unikatowość tych instytucji, wybór zasad zawęża się generalnie do¹¹: MSSF (ang. *IFRS*), rozwiązań bazujących na MSSF (tzw. „*IFRS-based*”), krajowych ogólnie akceptowanych standardach rachunkowości („*local – GAAP*”), własnych zasadach rachunkowości oraz wytycznych rachunkowości EBC. Potwierdza to przeprowadzona analiza rocznych sprawozdań finansowych i raportów wybranych banków centralnych za lata 2019 – 2020, której wyniki zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Zasady rachunkowości wybranych banków centralnych w latach 2019-2020

Zasady rachunkowości	Bank centralny	Źródło	Uwagi
MSSF / bazujące na MSSF („IFRS-based”)	Anglia	<i>Annual Report and Accounts 1 March 2020-28 February 2021</i> , Bank of England, London 2021, s. 95.	Bank podkreślał, że stosując MSSF może przyjmować odstępstwa w zakresie ujawniania niektórych informacji. Wskazywał, że jako „pożyczkodawca ostatniej instancji” dla instytucji znajdujących się w trudniej sytuacji, chociaż ujmuje skutki tych operacji w sprawozdaniu finansowym, to nie może ujawniać konkretnych okoliczności. Zdaniem banku ujawnienie szczegółowych informacji, mogłoby podważyć zaufanie publiczne do systemu finansowego. Bank deklarował przy tym, że ujawnienie informacji na temat wsparcia zostanie opublikowane, gdy nie będzie już potrzeby zachowania tajemnicy czy poufności.
	Brazylia	<i>Financial Statements, Banco Central do Brasil, 31 December 2020, Brasilia 2021</i> , s. 6 i 12.	W przypadku odstęp od MSSF bank informował o tym fakcie przy omawianiu pozycji sprawozdania finansowego, której to odstępstwo dotyczy. I tak w przypadku złota monetarnego wskazywał, że ponieważ MSSF nie określa zasad dla inwestycji w złoto monetarne, bank odwołując się do założeń koncepcyjnych, wycenia je według wartości godziwej ¹² .

¹¹ KPMG, *Current trends in central bank financial reporting practices*, October 2012, s. 12-14.

¹² Z kolei przewodnik MFW po MSSF dla banków centralnych, w kwestii złota monetarnego banku centralnego, odwołuje się do MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”, §§10-12. Mówią one, że w przypadku braku standardu bądź interpretacji jakie mogłyby mieć bezpośrednie zastosowanie do danej transakcji, kierownictwo jednostki kieruje się osądem przy opracowywaniu i stosowaniu zasad rachunkowości, które prowadzą do uzyskania informacji, przydatnych dla użytkowników, wiernie przedstawiają sytuację finansową i wyniki finansowe oraz przepływy pieniężne jednostki oraz odzwierciedlają ekonomiczną treść transakcji. Stąd może przyjąć inne rozwiązania zawarte w standardach oraz interpretacjach dotyczących podobnych i powiązanych zagadnień oraz rozwiązania określone w założeniach koncepcyjnych. Przy kierowaniu się osądem, kierownictwo jednostki może także uwzględnić najaktualniejsze regulacje innych podmiotów tworzących standardy na podstawie podobnych założeń koncepcyjnych, inną literaturę dotyczącą rachunkowości i przyjęte rozwiązania branżowe. Dlatego dla złota monetarnego banki centralne opierające swoją rachunkowość na MSSF, mogą przyjąć rozwiązania charakterystyczne np. dla walut obcych, [w:] R. Wytenburg, A. Beja, R. Darbyshire, *A*

Zasady rachunkowości	Bank centralny	Źródło	Uwagi
	Bułgaria	<i>Annual Report 2019, Bulgarian National Bank, Sofia 2020, s. 115.</i>	
	Chorwacja	<i>Annual Report 2019, Croatian National Bank, Zagreb 2020, s.176.</i>	Zasady te bank stosował do 2019 r. Od 2021 r. bank ten stosuje wytyczne rachunkowości EBC.
	Kanada	<i>Financial Statements December 31, 2020, Bank of Canada, Ottawa 2021 s. 5.</i>	
	Norwegia	<i>Norges Bank Annual Report 2020, Norges Bank, Oslo 2021, s. 7.</i>	
	Serbia	<i>Annual Report on Activities and Results, National Bank of Serbia, Belgrade 2021, s. 162.</i>	
	Sri Lanka	<i>Annual Report 2020, Central Bank of Sri Lanka, Colombo 2021, Part II, s. 13.</i>	
	Rosja	<i>Annual Report for 2019, Central Bank of Russia, Moscow 2020, s. 256 – 269.</i>	Bank stosował własne zasady rachunkowości, ale bazujące na MSSF. Nie stosował też MSR 21 i nie zaliczał niezrealizowanych różnic kursowych z wyceny walut obcych do rachunku zysków i strat. Różnice te wykazywał na tzw. „rachunku rewaluacyjnym”.
	RPA	<i>Annual Report 2019/20, South African Reserve Bank, Pretoria 2021, s. 95-114 i 121.</i>	Bank stosował własne zasady rachunkowości, ale bazujące na MSSF z wyjątkiem operacji charakterystycznych dla banków centralnych np. dotyczących złota monetarnego, które bank traktował nie jako zapas a jako aktywa finansowe. Nie stosował też MSR 21 w związku z tym nie zaliczał zrealizowanych i niezrealizowanych różnic kursowych z tytułu złota i walut obcych do rachunku zysków i strat. Różnice te wykazywał na tzw. „rachunku rezerwy na nieprzewidziane wydatki”.
własne zasady rachunkowości	Argentyna	<i>Financial Statements as of December 31, 2020, Banco Central de la Republica Argentina, Buenos Aires 2021, s. 17.</i>	
	Japonia	<i>Bank of Japan Annual Review 2021, Bank of Japan, Tokyo 2021, s. 76.</i>	
	USA	<i>Financial Statements December 31, 2020 and 2019, The Federal Reserve Bank of New</i>	

central bank's guide to International Financial Reporting Standards, International Monetary Fund, Washington 2020, s. 72-73.

Zasady rachunkowości	Bank centralny	Źródło	Uwagi
		York, New York 2021, s. 11.	
	Węgry	<i>Annual Report 2020, Magyar Nemzeti Bank, Budapest 2021, s. 104.</i>	
zasady rachunkowości generalnie akceptowane w danym kraju („local – GAAP”)	Czechy	<i>Annual Report 2020, Czech National Bank, Prague 2021, s. 79-80.</i>	Należy zaznaczyć, że określenie treści pozycji w sprawozdaniu finansowym oraz zakres ujawnień były zgodne z wytycznymi EBC (ale nie układ bilansu i rachunku zysków i strat), z wyjątkiem sposobu traktowania niezrealizowanych przychodów i kosztów z różnic kursowych. Niezrealizowane zyski i straty z tytułu różnic kursowych były ujmowane w rachunku zysków i strat, z wyjątkiem zysków i strat z tytułu różnic kursowych z instrumentów kapitałowych w portfelach wycenianych przez kapitał własny, które były ujmowane w kapitale własnym. Zyski i straty wynikające ze zmian wartości godziwej dłużnych papierów wartościowych wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, były ujmowane w rachunku zysków i strat. W zakresie ujawnień w sprawozdaniu finansowym bank wskazywał, że stosuje standardy Eurosystemu.
	Indie	<i>Annual Report 2019-2020, Central Bank of India, Mumbai 2020, s. 101.</i>	
	Izrael	<i>Financial Statements 2019, Bank of Israel, Tel-Aviv 2020, s. 12.</i>	Bank wskazuje, że stosuje miejscowe GAAP, ale dostosowane do specyfiki banku centralnego i praktyki banków centralnych. Dlatego w zakresie ujmowania skutków wyceny oraz układu bilansu i rachunku zysków i strat, stosuje wytyczne rachunkowości EBC. Ponadto wskazuje, że w zakresie ujmowania przychodów i kosztów niezrealizowanych, układu bilansu i rachunku zysków i strat, stosuje standardy Eurosystemu.
	Szwajcaria	<i>113th Annual Report Swiss National Bank 2020, Swiss National Bank, Zurich 2021, s.180.</i>	
	Eurosystem		
standardy Eurosystemu	Polska		
	Rumunia	<i>Annual Report 2020, National Bank of Romania, Bucharest 2021, s. 351.</i>	
	Szwecja	<i>Annual Report 2020 for Sveriges Riksbank 2020, Sveriges Riksbank, Stockholm 2021, s.83.</i>	

Źródło: opracowanie własne na podstawie źródeł wskazanych w tabeli.

Wydaje się zasadne, aby rozważania nad ewentualnymi zmianami zasad rachunkowości NBP były skorelowane z decyzją, czy Polska przyjmie w niedalekiej przyszłości wspólną walutę euro czy też nie. Jeżeli w bliskiej perspektywie NBP stanie się bankiem Eurosystemu, zasady rachunkowości NBP powinny dalej pozostać zbieżne z wytycznymi rachunkowości EBC. Jeżeli perspektywa przyjęcia euro stanie się odległa, to można byłoby rozważyć zrewidowanie obowiązujących zasad¹³. Wówczas można przeanalizować, czy fundamentem rachunkowości NBP powinny być dalej standardy Eurosystemu, czy może dokonać ich nieznacznej modyfikacji, ustanowić inne własne zasady rachunkowości, czy ewentualnie przyjąć MSSF¹⁴.

---

¹³ Preludium do rewizji zasad rachunkowości NBP zgodnych z zasadami rachunkowości Eurosystemu, mogą być badania nastrojów Polaków, w zakresie poparcia dla wspólnej waluty euro. W 2021 r. spadło poparcie Polaków dla przyjęcia euro. O spadku poparcia dla europejskiej waluty świadczą badania ankietowe UCE RESEARCH SYNO Poland, gdzie połowa ankietowanych stwierdziła, że Polska nie powinna przyjąć euro, a wstąpienia do Eurosystemu życzy sobie jedynie co czwarty Polak, *Polacy nie chcą euro. Badanie pokazuje prawdziwe nastroje w kraju*, Money.pl, 03.07.2021 r., <https://www.money.pl/pieniadze/polacy-nie-chca-euro-badanie-pokazuje-prawdziwe-nastroje-w-kraju-6657038343129664a.html> (dostęp 15.10.2021).

¹⁴ Należy mieć na uwadze, iż pierwotnie art. 67 ustawy o Narodowym Banku Polskim z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 140, poz. 938) wskazywał, że: „Zasady rachunkowości NBP muszą być zgodne z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości.”. Chociaż w latach 1998 – 2003 ustawa obowiązywała do zgodności zasad rachunkowości NBP z MSR, to specyfika działania banku centralnego, której to „odmienności” standardy nie uwzględniały, uniemożliwiało pełne wprowadzenie w NBP rozwiązań określonych w MSR. Stąd można powiedzieć, że we wspomnianym NBP miał własne zasady rachunkowości bazujące na MSR.

2. Zasady rachunkowości Eurosystemu

Analizując zagadnienie zasad rachunkowości Eurosystemu należy mieć na uwadze, że wytyczne rachunkowości EBC pozwalają krajowym bankom centralnym dokonywać wyboru w zakresie zasad wyceny niektórych aktywów i pasywów. „Obowiązkowy” zakres stosowania wytycznych rachunkowości EBC, dotyczy aktywów i pasywów związanych z realizacją wspólnych zadań Eurosystemu. Natomiast „zalecany” zakres stosowania, dotyczy generalnie własnych działań banku, np. rzeczowych aktywów trwałych, aktywów finansowych niezwiązanych z prowadzeniem wspólnej polityki Eurosystemu, czy też zasad tworzenia rezerw celowych np. na ryzyko finansowe, czy też rezerwy na przyszłe wydatki.

Jeżeli w niedalekiej przyszłości Polska nie przyjmie euro, ale NBP pozostanie przy standardach Eurosystemu, to można byłoby rozważać zmiany zasad wyceny aktywów i pasywów, co do których, wytyczne rachunkowości EBC dają krajowym bankom centralnym w zakresie ich zastosowania swobodę wyboru i nadają im statut „zalecane” a nie „obowiązkowe”.

Jeżeli natomiast w niedalekiej przyszłości Polska przyjmie euro, to pomimo istniejącej zgodności zasad rachunkowości NBP ze standardami Eurosystemu, rachunkowość banku czekają dalsze zmiany. Będą one wynikały z obowiązków określonych w statucie ESBC i EBC¹⁵ oraz z potrzebą uzyskania przez rachunkowość NBP pełnej gotowości operacyjnej do wymaganego przez EBC raportowania finansowego dla potrzeb prowadzenia wspólnej polityki pieniężnej. To z kolei będzie wymagać całkowitego dostosowania sprawozdań tworzonych przez rachunkowość NBP do oczekiwań i wymagań EBC. Konieczne będzie zatem doprowadzenie do pełnej zgodności zarówno bilansu jak też rachunku zysków i strat z wymaganiami sprawozdawczymi EBC, jakie będą obowiązywać na dzień przystąpienia NBP do Eurosystemu. Ponieważ od 2004 r. zarówno układ bilansu jak i rachunku zysków i

---

¹⁵ Będą one dotyczyć w szczególności wymiany waluty krajowej na euro, alokacji banknotów euro, uzupełnienia udziału w kapitale EBC, przekazania części rezerw dewizowych oraz wniesienia wkładu w rezerwy bilansowe EBC, czyli rezerw tworzonych na pokrycie strat, na jakie narażony jest EBC (ryzyka kursowego, stopy procentowej, zmian ceny złota). Szerzej, Protokół (Nr 4) w sprawie Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego, Dz. Urz. UE C 202, z 7.6.2016.

strat NBP są generalnie zbieżne z układem przewidzianym dla tych raportów w Eurosystemie, to przyjęcie wspólnej waluty euro, nie będzie oznaczać ich diametralnej przebudowy. W zakresie rachunku zysków i strat NBP, skutkować będzie potrzebą jego uzupełnienia o pozycję związaną z wynikiem netto prowadzenia wspólnej polityki pieniężnej i podziału (realokacji) tzw. dochodu pieniężnego¹⁶. Natomiast w przypadku bilansu NBP, wymagana będzie reklasyfikacja niektórych jego pozycji, co w konsekwencji wpłynie na zmianę jego struktury. Aby przybliżyć to zagadnienie, poniżej dokonano takiej próby, korzystając z danych z bilansu NBP, sporządzonego na dzień 31.12.2020 r. oraz struktury bilansu Eurosystemu, którego wzór przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wzór bilansu rocznego banku centralnego Eurosystemu

Aktywa	Pasywa
1. Złoto i należności w złocie	1. Banknoty w obiegu
2. Należności od nierezydentów strefy euro w walutach obcych	2. Zobowiązania wobec instytucji kredytowych strefy euro w euro z tytułu operacji polityki pieniężnej
2.1. Należności od MFW	2.1. Rachunki bieżące (w tym rachunki rezerw obowiązkowych)
2.2. Środki na rachunkach w bankach, inwestycje w papiery wartościowe, kredyty zagraniczne i inne aktywa zagraniczne	2.2. Depozyt w banku centralnym
3. Należności od rezydentów strefy euro w walutach obcych	2.3. Depozyty terminowe
4. Należności od nierezydentów strefy euro w euro	2.4. Odwzajemne operacje dostrajające
4.1. Środki na rachunkach w bankach, inwestycje w papiery wartościowe, kredyty	2.5. Depozyty związane ze zmianą wartości depozytu zabezpieczającego
4.2. Należności z tytułu instrumentów kredytowych w ramach ERM II	3. Pozostałe zobowiązania wobec instytucji kredytowych strefy euro w euro
5. Należności od instytucji kredytowych strefy euro w euro z tytułu operacji polityki pieniężnej	4. Zobowiązania z tytułu emisji certyfikatów dłużnych
5.1. Podstawowe operacje refinansujące	5. Zobowiązania wobec innych rezydentów strefy euro w euro
5.2. Dłuższe operacje refinansujące	5.1. Sektor instytucji rządowych i samorządowych
5.3. Odwzajemne operacje dostrajające	5.2. Pozostałe zobowiązania
5.4. Odwzajemne operacje strukturalne	6. Zobowiązania wobec nierezydentów strefy euro w euro
5.5. Kredyt w banku centralnym	7. Zobowiązania wobec rezydentów strefy euro w walutach obcych
5.6. Kredyty związane ze zmianą wartości depozytu zabezpieczającego	8. Zobowiązania wobec nierezydentów strefy euro w walutach obcych
6. Pozostałe należności od instytucji kredytowych strefy euro w euro	8.1. Depozyty, salda na rachunkach, pozostałe zobowiązania

¹⁶ W układzie publikacyjnym rachunku zysków i strat banku centralnego, określonym w wytycznych Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2016/2249 z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie ram prawnych rachunkowości..., op. cit., Załącznik IX Publikowany rachunek zysków i strat banku centralnego, jest on wykazywany w poz. 5 „Wynik netto z połączenia dochodu pieniężnego” (ang. “Net result of pooling of monetary income”).

7. Papiery wartościowe rezydentów strefy euro w euro 7.1. Papiery wartościowe na potrzeby polityki pieniężnej 7.2. Pozostałe papiery wartościowe	8.2. Zobowiązania z tytułu instrumentów kredytowych w ramach europejskiego mechanizmu kursowego ERM II
8. Należności od sektora instytucji rządowych i samorządowych w euro	9. Odpowiednik specjalnych praw ciągnięcia przyznawanych przez MFW
9. Należności w ramach Eurosystemu 9.1. Udziały partycypacyjne w EBC 9.2. Należności odpowiadające transferom rezerw walutowych 9.3. Należności wynikające z emisji certyfikatów dłużnych EBC 9.4. Należności netto z tytułu przydziału banknotów euro w Eurosystemie 9.5. Pozostałe należności w ramach Eurosystemu (netto)	10. Zobowiązania w ramach Eurosystemu 10.1. Zobowiązania stanowiące równowartość przekazanych rezerw walutowych 10.2. Zobowiązania wynikające z emisji certyfikatów dłużnych EBC 10.3. Zobowiązania netto w ramach Eurosystemu z tytułu przydziału banknotów euro 10.4. Pozostałe zobowiązania w ramach Eurosystemu (netto)
10. Pozycje w trakcie rozliczenia	11. Pozycje w trakcie rozliczenia
11. Pozostałe aktywa 11.1. Monety strefy euro 11.2. Rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne i prawne 11.3. Inne aktywa finansowe 11.4. Różnice z aktualizacji wyceny instrumentów pozabilansowych 11.5. Rozliczenia międzyokresowe czynne 11.6. Pozycje różne	12. Pozostałe zobowiązania 12.1. Różnice z aktualizacji wyceny instrumentów pozabilansowych 12.2. Rozliczenia międzyokresowe bierne 12.3. Pozycje różne
12. Strata za rok bieżący	13. Rezerwy celowe
	14. Różnice z wyceny
	15. Kapitał i rezerwy kapitałowe 15.1. Kapitał 15.2. Rezerwy kapitałowe
	16. Zysk za rok bieżący
Aktywa razem	Pasywa razem

Źródło: opracowanie własne na podstawie wytycznych EBC (UE) 2016/2249 w sprawie ram prawnych rachunkowości..., op. cit., Załącznik VIII Bilans roczny banku centralnego.

Przyjęcie przez Polskę euro i uznanie tej waluty jako waluty krajowej, oznaczać będzie obowiązek przeliczenia na dzień wejścia NBP do Eurosystemu wszystkich sald ze złotego na euro (tj. 1 stycznia roku przyjęcia euro). Ponieważ euro zastąpi złotego w roli waluty sprawozdawczej, przeliczone zostaną aktywa i pasywa. Zostanie też przeprowadzona reklasyfikacja wybranych pozycji bilansu NBP. Bowiern podmioty ze strefy euro zaczną być traktowane jako rezydenci, a pozostałe podmioty jako nierezydenci. Reklasyfikacji podlegać będą generalnie wymienione poniżej pozycje, dotyczące¹⁷:

- 1) wprowadzonego do obrotu pieniądza gotówkowego. O ile wyemitowane banknoty i monety NBP wykazuje razem po stronie pasywów w poz. P.1. „Pieniądz w obiegu”, to po przyjęciu euro będzie musiał prezentować je osobno. W związku z tym, w pasywach w poz. P.1. „Banknoty w obiegu”, wykazywana

¹⁷ Dla potrzeb analizy przyjęto nazwy pozycji bilansowych określone w wytycznych Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2016/2249 z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie ram prawnych rachunkowości..., op. cit., Załącznik IV Struktura bilansu oraz zasady wyceny bilansowej.

-
- będzie jedynie emisja banknotów euro. Z kolei wyemitowane monety prezentowane będą w poz. P.12.3. „Pozycje różne”;
- 2) wszelkich aktywów i zobowiązań z tytułu operacji polityki pieniężnej, które do czasu ich rozliczenia będą musiały być prezentowane w pozostałych należnościach i zobowiązaniach od krajowych pozostałych monetarnych instytucji finansowych w euro. Rozróżnienie to stosuje się dla wydzielenia operacji polityki pieniężnej przed i po przyjęciu euro. I tak depozyty na koniec dnia ujęte poz. P.2.2. „Depozyty na koniec dnia” i wyemitowane bony pieniężne wykazane w poz. P.4. „Zobowiązania z tytułu wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych w walucie krajowej”, będą musiały być wykazane w poz. P.3. „Pozostałe zobowiązania wobec instytucji kredytowych strefy euro w euro”. Kredyty wekslowe prezentowane w poz. A.5.6. „Inne operacje polityki pieniężnej”, będą musiały być przeniesione do poz. A.6. „Pozostałe należności od krajowych pozostałych monetarnych instytucji finansowych w walucie krajowej”. Natomiast zakupione dłużne papiery wartościowe prezentowane w poz. A.7. „Dłużne papiery wartościowe rezydentów w walucie krajowej”¹⁸ zostaną przeniesione do poz. A.7.2. „Pozostałe papiery wartościowe”, wykazywanej w ramach poz. A.7. „Papiery wartościowe rezydentów strefy euro w euro”;
- 3) należności i zobowiązań z tytułu rachunków bieżących banków centralnych strefy euro, które będą musiały być one prezentowane na bazie netto, odpowiednio w aktywach lub pasywach. Zatem należności z tytułu środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach *nostro* NBP w bankach centralnych strefy euro, prezentowane w pozycji A.2. „Należności od nierezydentów strefy euro w walutach obcych” oraz zobowiązania z tytułu środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach tych banków centralnych prowadzonych przez

---

¹⁸ Na przykład zakupione w 2020 r. na rynku wtórnym obligacje skarbowe oraz dłużne papiery wartościowe gwarantowane przez Skarb Państwa w ramach strukturalnych operacji otwartego rynku, które były przeprowadzane w celu długoterminowej zmiany struktury płynności w sektorze bankowym, jak również dla zapewnienia płynności rynku wtórnego skupowanych dłużnych papierów wartościowych, jak też w celu wzmocnienia mechanizmu transmisji monetarnej (*Sprawozdanie finansowe Narodowego Banku Polskiego na dzień 31 grudnia 2020 roku*, NBP, Warszawa 2021, s. 23-24).

- NBP wykazywane w poz. P.6. „Zobowiązania wobec nierezydentów strefy euro w euro”, będą prezentowane odpowiednio w pozycji:
- a) A.9.5. „Pozostałe należności w ramach Eurosystemu (netto)”, w przypadku nadwyżki aktywów nad zobowiązaniami,
  - b) P.10.4. „Pozostałe zobowiązania w ramach Eurosystemu (netto)” w przypadku nadwyżki zobowiązań nad aktywami;
- 4) naliczonych odsetek od aktywów i zobowiązań, które dotychczas prezentowane są w tych samych pozycjach co instrumenty finansowe ich dotyczące. Po przyjęciu euro będą one prezentowane odpowiednio w poz. A.11.5. „Rozliczenia międzyokresowe” (ang. „*Accruals and prepaid expenditure*”) i w poz. P.12.2. „Rozliczenia międzyokresowe” (ang. „*Accruals and income collected in advance*”) ¹⁹;
- 5) wyniku finansowego. Wynik finansowy NBP osiągnięty za rok poprzedzający rok przyjęcia euro, na dzień 1 stycznia roku przyjęcia euro, będzie wykazany jako zysk roku poprzedniego przed podziałem w poz. P.12.3 „Pozycje różne”. Natomiast niepokryta strata z lat ubiegłych, jeżeli do czasu przystąpienia do euro nie zostanie pokryta, będzie wykazana w kapitałach jako wynik niepodzielony w poz. P.15.2. „Rezerwy kapitałowe”;
- 6) rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych. Na dzień 1 stycznia roku przyjęcia euro rezerwa będzie musiała być przeniesiona z poz. P.14. „Fundusze i rezerwy” a konkretnie z poz. P.14.3. „Rezerwy” do poz. P.13. „Rezerwy celowe”.

Wpływ na bilans NBP będzie również miał tzw. mechanizm alokacji banknotów. Następstwem tego będzie wzrost zobowiązań z tytułu emisji banknotów euro, jakie będą wykazywane w poz. P.1. „Banknoty w obiegu” oraz wzrost należności w poz. A.9.4. „Należności netto z tytułu przydziału banknotów euro w Eurosystemie”. Wielkość emisji banknotów euro na dzień 1 stycznia roku

---

¹⁹ W oryginalnej wersji językowej wytycznych EBC rozróżnienie tych pozycji jest bardziej uwypuklone. Stąd uznano za zasadne przytoczenie nazw angielskich. Warto też podkreślić, że przyjęcie takiego rozwiązania będzie kolejnym przykładem ewolucyjności, gdzie w nowej koncepcji pojawia się przynajmniej pierwiastek starej. Będzie to powrót do sposobu prezentacji w bilansie odsetek naliczonych a niezapłaconych jaki był stosowany przez NBP w okresie transformacji.

---

wprowadzenia euro zostanie przydzielona NBP na podstawie tzw. klucza przydziału banknotów²⁰. Dodatnia różnica pomiędzy wartością banknotów euro przydzielonych NBP wg klucza a wartością banknotów euro, jaką NBP wprowadzi do obiegu (tzw. kwota wyrównawcza), zostanie ujęta jako należności w ramach Eurosystemu w poz. A.9.4. „Należności netto z tytułu przydziału banknotów euro w Eurosystemie”. Ujemna różnica zostanie z kolei ujęta w poz. P.10.3. „Zobowiązania netto w ramach Eurosystemu z tytułu przydziału banknotów euro”²¹.

Z przystąpieniem Polski do Eurosystemu będą się też wiązać zobowiązania NBP wobec EBC o charakterze finansowym. Dotyczyć one będą opłacenia niepokrytej kwoty udziału NBP w kapitale EBC, przekazaniem na rzecz EBC rezerw dewizowych w walutach obcych, bilateralnie ustalonych między bankami oraz wniesieniem proporcjonalnego wkładu w rezerwy kapitałowe i celowe EBC (tzw. rezerwy bilansowe EBC)²². Poniżej podjęto próbę przedstawienia kierunków ewolucji bilansu NBP w przypadku przyjęcia przez Polskę wspólnej waluty euro. Hipotetycznie za dzień ten przyjęto 01.01.2021 r. Analizę przeprowadzono na podstawie danych z bilansu NBP sporządzonego na dzień 31.12.2020 r. Ponadto przyjęto następujące założenia, mając na uwadze inne publicznie dostępne dane²³:

---

²⁰ Udział NBP w wyemitowanych banknotach euro w Eurosystemie, będzie równy udziałowi NBP w kluczu subskrypcji kapitału EBC krajowych banków centralnych należących do strefy euro, pomniejszonemu o 8% udziału EBC w emisji euro. Aspekty te EBC reguluje w decyzjach w sprawie podziału dochodów pieniężnych krajowych banków centralnych państw członkowskich, których walutą jest euro (np. Decyzja Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2016/2248 z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie dochodów pieniężnych krajowych banków centralnych państw członkowskich, których walutą jest euro (EBC/2016/36), Dz. Urz. UE L 347, z 20.12.2016).

²¹ Należy wskazać, że w celu obliczania dochodu pieniężnego wartość banknotów euro w obiegu, prezentowana w bilansach przystępujących banków centralnych, jest dodatkowo korygowana, aby umożliwić im stopniowe dostosowanie struktury ich bilansów oraz wielkości ich wyników finansowych do funkcjonowania w ramach strefy euro. Korekty te opierają się na wartości banknotów w obiegu banku centralnego w okresie przed momentem wprowadzenia banknotów euro, a same korekty przeprowadza się corocznie, zgodnie z ustalonym wzorem, przez okres nie dłuższy niż 5 lat od tego momentu (por. Decyzja Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2016/2248 z dnia 3 listopada 2016 r. ..., op. cit., art. 4). W dalszej części opracowania w szacunkach przeprowadzonych dla NBP pominięto tę korektę.

²² J. Grabczyński, J. Hylewski, A. Roy, E. Szafarczyk, M. Zielińska, *Skutki integracji walutowej dla procesu zarządzania rezerwami dewizowymi w NBP*, NBP, Warszawa 2008 oraz *Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej*, NBP, Warszawa 2009, s. 239-240.

²³ Poza danymi z bilansu NBP sporządzonego na dzień 31.12.2020 r., wykorzystane zostaną dane EBC wg stanu na 31.12.2020 r publikowane w *Consolidated balance sheet of the Eurosystem as at 31 December 2020*, ECB, Frankfurt 2021 oraz w *ECB Annual Report 2020*, Frankfurt 2021. Ze względu na zaokrąglenia poszczególne wartości mogą się nie sumować.

1. Waluta euro jest walutą krajową. W związku z tym, wszystkie salda w złotych podlegają przeliczeniu na euro. Do przeliczenia przyjmuje się kurs średni NBP z dnia 31.12.2020 r., tj. 1 EUR = 4,6148 PLN/EUR²⁴.
2. Przy reklasyfikacji wybranych pozycji bilansu związanych z traktowaniem podmiotów ze strefy euro jako rezydentów, a pozostałych podmiotów jako nierezydentów przyjęto, że aktywa i zobowiązania w EUR stają się odpowiednio należnościami i zobowiązaniami wobec rezydentów w euro, przy czym:
  - 2.1. Lokaty terminowe w euro (złożone) oraz transakcje *reverse repo* w euro (pożyczki udzielone), dotychczas prezentowane w poz. A.2.2. „Rachunki w instytucjach zagranicznych, dłużne papiery wartościowe, udzielone kredyty, inne aktywa zagraniczne”, będą reklasyfikowane do poz. A.6. „Pozostałe należności od instytucji kredytowych strefy euro w euro”.
  - 2.2. Dłużne papiery wartościowe w euro ujęte w poz. A.2.2. „Rachunki w instytucjach zagranicznych, dłużne papiery wartościowe, udzielone kredyty, inne aktywa zagraniczne” oraz dłużne papiery wartościowe w złotych ujęte w poz. A.7. „Dłużne papiery wartościowe rezydentów w walucie krajowej”, będą prezentowane w poz. A.7.2. „Pozostałe papiery wartościowe”.
  - 2.3. Zobowiązania w euro z tytułu rachunków bieżących i lokat terminowych innych podmiotów niż banki, dotychczas prezentowane w poz. P.7. „Zobowiązania wobec rezydentów w walutach obcych”, będą reklasyfikowane do poz. P.5.1. „Sektor instytucji rządowych i samorządowych” w ramach poz. P.5. „Zobowiązania wobec innych rezydentów strefy euro w euro”, natomiast rachunki banków prowadzone w systemie TARGET2 do poz. P.3. „Pozostałe zobowiązania wobec instytucji kredytowych strefy euro w euro”.
  - 2.4. Transakcje *repo* w euro (lokaty przyjęte), dotychczas prezentowane w poz. P.8. „Zobowiązania wobec nierezydentów w walutach obcych”, będą prezentowane w poz. P.3. „Pozostałe zobowiązania wobec instytucji kredytowych strefy euro w euro”.

---

²⁴ Korzystano z: *Tabela A kursów średnich walut obcych, Tabela nr 255/A/NBP/2020 z dnia 2020-12-31*, <http://rss.nbp.pl/kursy/TabRss.aspx?n=2020/a/20a255> (dostęp 27.09.2021).

-
3. Przy ustalaniu należności i zobowiązań z tytułu rachunków bieżących banków centralnych strefy euro, reklasyfikacji będzie poddany jedynie rachunek bieżący NBP w EBC. Z uwagi na wspomnianą zasadę wzajemnego nettowania należności i zobowiązań wewnątrz Eurosystemu, po przeliczeniu i reklasyfikacji pozycji bilansu wg danych na 31.12.2020 r., ustaloną nadwyżką zobowiązań nad należnościami uznano, że środki w euro zgromadzone na rachunku *nostro* NBP prowadzonym w EBC, pomniejszą wartość zobowiązań wykazywanych w poz. P.10.4. „Pozostałe zobowiązania w ramach Eurosystemu (netto)”.
  4. Pominie się reklasyfikację naliczonych odsetek od aktywów i zobowiązań²⁵.
  5. W zakresie ustalenia poz. P.1. „Banknoty w obiegu” zastosowany zostanie mechanizm alokacji banknotów (tzw. klucz podziału banknotów). Przyjęte zostanie założenie, że na 01.01.2021 r. NBP nie wprowadza do obiegu nowych banknotów euro. Wielkość emisji banknotów euro na dzień 01.01.2021 r. przydzielonych NBP, określona wg tzw. klucza przydziału banknotów, zostanie ustalona na podstawie następujących danych: banknoty w obiegu na 31.12.2020 r. w strefie euro 1,4 bln EUR, udział NBP w kapitale EBC na 01.01.2021 r. 6,0%, udział banków strefy euro w kapitale EBC wyniósł 81,3%. Przyjęto zatem, że po wejściu NBP do strefy euro, udział NBP w kluczu subskrypcji kapitału EBC dla banków strefy euro, wyniesie 6,9%. Oznacza to, że 6,9% wyemitowanych banknotów euro w Eurosystemie, będzie alokowanych dla NBP. Biorąc pod uwagę, że 8% banknotów euro przypada na EBC, ostateczna wielkość banknotów euro wykazywanych przez NBP wyniesie 6,4% całej emisji wszystkich banknotów euro, tj. 91,1 mld EUR.
  6. W zakresie transferów na rzecz EBC:
    - 6.1. Udziały NBP w kapitale EBC.

Kapitał subskrybowany EBC wyniesie 10,8 mld euro, tj. tyle ile wynosił wg stanu na 31.12.2020 r.²⁶. Udział NBP w kapitale subskrybowanym EBC

---

²⁵ W rocznym sprawozdaniu finansowym za 2020 r. NBP nie wyróżniał generalnie informacji szczegółowych, dotyczących naliczonych odsetek od instrumentów finansowych. Wyjątkiem były odsetki od zobowiązań od przyjętych depozytów na koniec dnia, których wartość na 31.12.2020 r. wynosiła zero.

²⁶ Udział poszczególnych banków centralnych w kapitale EBC, jest ustalany zgodnie z art. 29 ust. 1 Statutu ESBC i EBC. Udziały poszczególnych banków centralnych w kapitale są korygowane co 5 lat zgodnie z powyższym kluczem. Ulegają one zmianie również w momencie rozszerzenia UE, Protokół

wynosi 6,0%, co odpowiada 653,1 mln EUR. Banki centralne krajów UE nienależących do Eurosystemu zobowiązane są do opłacenia jedynie 3,75% kapitału (wartość opłaconego na przez NBP udziału wynosi 24,5 mln EUR) i nie uczestniczą one w podziale zysku ani pokrywaniu ewentualnych straty EBC. W związku z tym pozostałe 96,25% subskrybowanego kapitału EBC, odpowiadające 628,6 mln EUR, NBP będzie zobowiązany wpłacić w momencie przystąpienia Polski do strefy euro. W rezultacie ulegną zwiększeniu udziały NBP w EBC (poz. A.9.1. „Udziały partycypacyjne w EBC”) oraz zobowiązania (P.10.4. „Pozostałe zobowiązania w ramach Eurosystemu (netto”).

6.2. Przekazanie rezerw dewizowych do EBC.

Wielkość rezerw dewizowych przekazywanych przez poszczególne banki centralne do EBC wyliczana jest, zgodnie z art. 48 ust.1 Statutu ESBC i EBC²⁷, przez pomnożenie wartości rezerw walutowych w euro, które zostały już przekazane do EBC, przez stosunek liczby udziałów subskrybowanych przez dany bank centralny skorygowany o liczbę udziałów wcześniej wpłaconych przez inne banki centralne strefy euro. Kwota rezerw dewizowych, jaką miałby przekazać NBP na rzecz EBC wyniosłaby szacunkowo 5,2 mld EUR (szacunkowa wartość rynkowa rezerw dewizowych EBC wynosi około 70,5 mld EUR, udział NBP w kapitale subskrybowanym EBC to 6,0%, a udział banków strefy euro w kapitale EBC to 81,3%). W strukturze rezerw dewizowych, przekazywanych do EBC przez bank centralny z chwilą przystąpienia do strefy euro, 85% stanowią aktywa w USD, a 15% złoto monetarne (oszacowania dokonano na podstawie danych dostępnych według stanu na dzień 31.12.2014 r., związanych z przystąpieniem do Eurosystemu od 01.01.2015 r. Banku Litwy²⁸). Ekwiwalentem za przekazane rezerwy dewizowe, zgodnie z art. 30 ust. 3

(Nr 4) w sprawie statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego, Dz. Urz. UE C 202, z 7.6.2016.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Wzięto pod uwagę Decyzję Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2015/287 z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie opłacenia przez Lietuvos bankas kapitału, przekazania walutowych aktywów rezerwowych oraz wniesienia wkładu na poczet rezerw kapitałowych i celowych Europejskiego Banku Centralnego (EBC/2014/61), Dz. Urz. UE L 50, z 21.2.2015.

Statutu ESBC i EBC, jest należność danego banku centralnego od EBC, obliczana według takich samych zasad jak wartość rezerw dewizowych do przekazania, z tym, że podstawą kalkulacji nie jest rzeczywista kwota rezerw przekazanych, ale całkowita kwota tej należności, przypadająca na banki centralne należące dotychczas do strefy euro. W przypadku NBP należność ta wyniesie około 3,0 mld EUR (całkowita kwota należności banków centralnych strefy euro wynosiła na koniec 2020 r. 40,3 mld EUR). Różnica między szacunkową kwotą rezerw dewizowych, jaką NBP byłby zobowiązany do przekazania na rzecz EBC (5,2 mld EUR) a należnością od EBC (3,0 mld EUR) wyniosłaby ok. 2,2 mld EUR i zostałaby zaliczona jako część wpłaty NBP z tytułu proporcjonalnego wkładu w rezerwy bilansowe EBC (por. kolejny podpunkt). Należność z tytułu przekazanych rezerw w USD wykazywana w bilansie NBP przed przystąpieniem w poz. A.2.2. „Rachunki w instytucjach zagranicznych, dłużne papiery wartościowe, udzielone kredyty, inne aktywa zagraniczne” oraz złota wykazywanego w poz. A.1. „Złoto i należności w złocie odpowiadającym międzynarodowym standardom czystości”, będzie prezentowana w bilansie po przyjęciu euro w poz. A.9.2. „Należności odpowiadające transferom rezerw walutowych”.

6.3. Wkład w rezerwy bilansowe EBC.

Zgodnie ze Statutem ESBC i EBC²⁹, bank centralny od momentu wejścia do strefy euro uczestniczy w tworzeniu rezerw bilansowych EBC, zasobów EBC równoważnych rezerwom. Kwota, jaką NBP będzie zobowiązany wpłacić, wynika z pomnożenia sumy rezerw bilansowych EBC (35,8 mld EUR) przez stosunek liczby udziałów subskrybowanych przez NBP w kapitale EBC (6,0%) do liczby udziałów subskrybowanych i uprzednio wpłaconych przez inne banki centralne (81,3%). W związku z tym w przypadku NBP, szacunkowa wysokość tej kwoty na 01.01.2021 r. wyniosłaby 2,7 mld EUR. Mając na uwadze nadwyżkę przekazanych rezerw dewizowych (por. podpunkt powyżej 2,2 mld EUR), NBP byłby zobowiązany dopłacić jedynie 0,5 mld EUR. Należność z tytułu

---

²⁹ Protokół (Nr 4) w sprawie Statutu..., op. cit.

przekazanych rezerw bilansowych prezentowana będzie w poz. A.9.1. „Udziały partycypacyjne w EBC”. Natomiast zobowiązanie do ich przekazania w poz. P.10.4. „Pozostałe zobowiązania w ramach Eurosystemu (netto)”. W zakresie wniesienia wkładu w rezerwy kapitałowe i celowe EBC przyjęto założenie, iż zobowiązanie do wpłaty oraz należność z tego tytułu zostałyby wykazane w pełnej wysokości już na 01.01.2021 r.³⁰

W tabeli 3 przedstawiono, jak wyglądałby hipotetyczny bilans NBP na 01.01.2021 r., gdyby dzień ten był dniem przyjęcia przez Polskę wspólnej waluty euro, a NBP stałby się członkiem Eurosystemu. W celu uzyskania większej przejrzystości, zmiany w bilansie NBP, związane z reklasyfikacją i księgowaniami zdarzeń, dotyczących przyjęcia euro (alokacja banknotów, transfery na rzecz NBP), przedstawiono w podziale na 3 grupy, widoczne w tabeli 3:

- A** - Reklasyfikacja wybranych pozycji aktywów i pasywów bilansu NBP,
- B** - Mechanizm alokacji banknotów,
- C** - Transfery na rzecz EBC.

---

³⁰ W praktyce wpłata dokonywana jest po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego EBC przez Radę Prezesów EBC.

**Tabela 3. Bilans NBP przed dniem i w dniu hipotetycznego przyjęcia euro
(w mln jednostek waluty)**

Aktywa	31.12.2020		01.01.2021					Stan na koniec dnia
	PLN	EUR	Reklasyfikacje/księgowania					
			A	B	C	Razem		
			EUR					
<i>(w mln)</i>								
1.	Złoto i należności w zlocie	52 252,6	11 322,8	0,0	0,0	-2 813,4	-2 813,4	8 509,5
2.	Należności od nierezydentów strefy euro w walutach obcych	527 465,9	114 298,8	-29 290,6	0,0	-2 418,9	-31 709,5	82 589,3
	2.1. Należności od MFW	6 879,4	1 490,7	0,0	0,0	0,0	0,0	1 490,7
	2.2. Środki na rachunkach w bankach, inwestycje w papiery wartościowe, kredyty zagraniczne i inne aktywa zagraniczne	520 586,5	112 808,0	-29 290,6	0,0	-2 418,9	-31 709,5	81 098,6
3.	Należności od rezydentów strefy euro w walutach obcych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4.	Należności od nierezydentów strefy euro w euro	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	4.1. Środki na rachunkach w bankach, inwestycje w papiery wartościowe, kredyty	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	4.2. Należności z tytułu instrumentów kredytowych w ramach europejskiego mechanizmu kursowego ERM II	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5.	Należności od instytucji kredytowych strefy euro w euro z tytułu operacji polityki pieniężnej	53,0	11,5	-11,5	0,0	0,0	-11,5	0,0
	5.1. Podstawowe operacje refinansujące	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	5.2. Dłuższe operacje refinansujące	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	5.3. Odwracalne operacje dostrajające	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	5.4. Odwracalne operacje strukturalne	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	5.5. Kredyt w banku centralnym	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	5.6. Kredyty związane ze zmianą wartości depozytu zabezpieczającego	53,0	11,5	-11,5	0,0	0,0	-11,5	0,0
6.	Pozostałe należności od instytucji kredytowych strefy euro w euro	0,0	0,0	10 478,5	0,0	0,0	10 478,5	10 478,5
7.	Papiery wartościowe rezydentów strefy euro w euro	112 563,0	24 391,7	18 204,5	0,0	0,0	18 204,5	42 596,2
	7.1. Papiery wartościowe na potrzeby polityki pieniężnej	112 563,0	24 391,7	-24 391,7	0,0	0,0	-24 391,7	0,0
	7.2. Pozostałe papiery wartościowe	0,0	0,0	42 596,2	0,0	0,0	42 596,2	42 596,2
8.	Należności od sektora instytucji rządowych i samorządowych w euro	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9.	Należności w ramach Eurosystemu	0,0	0,0	619,1	91 146,1	5 684,3	97 449,5	97 449,5
	9.1. Udziały partycypacyjne w EBC	0,0	0,0	0,0	0,0	3 310,4	3 310,4	3 310,4
	9.2. Należności odpowiadające transferom rezerw walutowych	0,0	0,0	0,0	0,0	2 993,0	2 993,0	2 993,0
	9.3. Należności wynikające z emisji certyfikatów dłużnych EBC	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	9.4. Należności netto z tytułu przydziału banknotów euro w Eurosystemie	0,0	0,0	0,0	91 146,1	0,0	91 146,1	91 146,1
	9.5. Pozostałe należności w ramach Eurosystemu (netto)	0,0	0,0	619,1	0,0	-619,1	0,0	0,0
10.	Pozycje w trakcie rozliczenia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11.	Pozostałe aktywa	1 978,9	428,8	0,0	0,0	-24,5	-24,5	404,3
	11.1. Monety strefy euro	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	11.2. Rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne i prawne	1 031,5	223,5	0,0	0,0	0,0	0,0	223,5
	11.3. Inne aktywa finansowe	297,2	64,4	0,0	0,0	-24,5	-24,5	39,9
	11.4. Różnice z aktualizacji wyceny instrumentów pozabilansowych	444,4	96,3	0,0	0,0	0,0	0,0	96,3
	11.5. Rozliczenia międzyokresowe czynne	37,3	8,1	0,0	0,0	0,0	0,0	8,1
	11.6. Pozycje różne	168,5	36,5	0,0	0,0	0,0	0,0	36,5
12.	Strata za rok bieżący	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Aktywa ogółem	694 313,5	150 453,7	0,0	91 146,1	427,5	91 573,6	242 027,3

Zasady rachunkowości Eurosystemu

Pasywa	31.12.2020		01.01.2021				Stan na koniec dnia
	PLN	EUR	Reklasyfikacje/księgowania				
			A	B	C	Razem	
	EUR						
<i>(w mln)</i>							
1. Banknoty w obiegu	321 800,7	69 732,3	-1 240,7	91 146,1	0,0	89 905,4	159 637,7
1.1. Euro	0,0	0,0	0,0	91 146,1	0,0	91 146,1	91 146,1
1.2. Banknoty denominowane w walutach krajowych krajów strefy euro	321 800,7	69 732,3	-1 240,7	0,0	0,0	-1 240,7	68 491,6
2. Zobowiązania wobec instytucji kredytowych strefy euro w euro z tytułu operacji polityki pieniężnej	62 629,4	13 571,4	-6 375,3	0,0	0,0	-6 375,3	7 196,1
2.1. Rachunki bieżące (w tym rachunki rezerw obowiązkowych)	30 351,4	6 577,0	619,1	0,0	0,0	619,1	7 196,1
2.2. Depozyt w banku centralnym na koniec dnia	32 278,0	6 994,5	-6 994,5	0,0	0,0	-6 994,5	0,0
2.3. Depozyty terminowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.4. Odwracalne operacje dostrajające	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.5. Depozyty związane ze zmianą wartości depozytu zabezpieczającego	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Pozostałe zobowiązania wobec instytucji kredytowych strefy euro	444,9	96,4	35 866,4	0,0	0,0	35 866,4	35 962,8
4. Zobowiązania z tytułu emisji certyfikatów dłużnych*	127 767,7	27 686,5	-27 686,5	0,0	0,0	-27 686,5	0,0
5. Zobowiązania wobec innych rezydentów strefy euro w euro	24 859,7	5 387,0	9 062,8	0,0	0,0	9 062,8	14 449,7
5.1. Zobowiązania wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych	23 852,9	5 168,8	9 062,8	0,0	0,0	9 062,8	14 231,5
5.2. Pozostałe zobowiązania	1 006,8	218,2	0,0	0,0	0,0	0,0	218,2
6. Zobowiązania wobec nierezydentów strefy euro w euro	2 196,2	475,9	0,0	0,0	0,0	0,0	475,9
7. Zobowiązania wobec rezydentów strefy euro w walutach obcych	46 262,8	10 024,9	-9 681,9	0,0	0,0	-9 681,9	343,0
8. Zobowiązania wobec nierezydentów strefy euro w walutach obcych	45 352,5	9 827,6	-1 185,5	0,0	0,0	-1 185,5	8 642,2
8.1. Depozyty, salda na rachunkach, pozostałe zobowiązania	45 352,5	9 827,6	-1 185,5	0,0	0,0	-1 185,5	8 642,2
8.2. Zobowiązania z tytułu instrumentów kredytowych w ramach europejskiego mechanizmu kursowego ERM II	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Odpowiednik specjalnych praw ciągnięcia (SDR) przyznawanych przez MFW	7 128,7	1 544,8	0,0	0,0	0,0	0,0	1 544,8
10. Zobowiązania w ramach Eurosystemu	0,0	0,0	0,0	0,0	427,5	427,5	427,5
10.1. Zobowiązania stanowiące równowartość przekazanych rezerw walutowych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10.2. Zobowiązania wynikające z emisji certyfikatów dłużnych EBC	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10.3. Zobowiązania netto w ramach Eurosystemu z tytułu przydziału banknotów euro	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10.4. Pozostałe zobowiązania w ramach Eurosystemu (netto)	0,0	0,0	0,0	0,0	427,5	427,5	427,5
11. Pozycje w trakcie rozliczenia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12. Pozostałe pasywa	729,9	158,2	3 265,5	0,0	0,0	3 265,5	3 423,7
12.1. Różnice z aktualizacji wyceny instrumentów pozabilansowych	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12.2. Rozliczenia międzyokresowe bierne	90,1	19,5	0,0	0,0	0,0	0,0	19,5
12.3. Pozycje różne	639,7	138,6	3 265,5	0,0	0,0	3 265,5	3 404,2
13. Rezerwy celowe	179,6	38,9	2 134,6	0,0	0,0	2 134,6	2 173,5
14. Różnice z wyceny	45 740,4	9 911,7	0,0	0,0	0,0	0,0	9 911,7
15. Kapitał i rezerwy kapitałowe	-123,0	-26,7	-2 134,6	0,0	0,0	-2 134,6	-2 161,3
15.1. Kapitał	1 500,0	325,0	0,0	0,0	0,0	0,0	325,0
15.2. Rezerwy kapitałowe	-1 623,0	-351,7	-2 134,6	0,0	0,0	-2 134,6	-2 486,3
16. Zysk za rok bieżący	9 344,1	2 024,8	-2 024,8	0,0	0,0	-2 024,8	0,0
Pasywa ogółem	694 313,5	150 453,7	0,0	91 146,1	427,5	91 573,6	242 027,3

* Na 31.12.2020 w tej pozycji zaprezentowano zobowiązania z tytułu emisji bonów pieniężnych NBP.

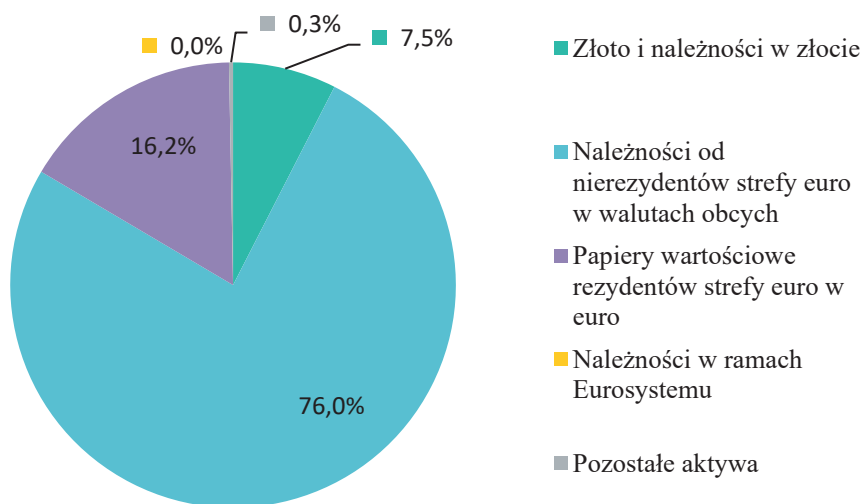
Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie finansowe Narodowego Banku Polskiego na dzień 31 grudnia 2020 roku*, NBP, Warszawa 2021; *Consolidated balance sheet of the Eurosystem as at 31 December 2020*, ECB; *ECB Annual Report 2020*, Frankfurt 2021; Decyzja Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2015/287 z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie opłacenia przez Lietuvos bankas kapitału, przekazania walutowych aktywów rezerwowych oraz wniesienia wkładu na poczet rezerw kapitałowych i celowych Europejskiego Banku Centralnego (EBC/2014/61), Dz.U. UE L 50, z 21.2.2015.

Z przeprowadzonej powyżej analizy bilansu opartej na hipotetycznych założeniach wynika, że wejście Polski do strefy euro spowodowałoby wzrost sumy bilansowej o ok. 61%. Głównym powodem wzrostu sumy bilansowej byłyby zdarzenia związane z mechanizmem realokacji banknotów euro (por. kolumna B bilansu oraz opis w pkt. 5 powyżej). Zmiany struktury aktywów przebiegałyby w kierunku zmniejszenia należności w złocie monetarnym i w dolarze amerykańskim w związku z przekazaniem przez NBP na rzecz EBC rezerw dewizowych (por. kolumna C bilansu oraz pkt 6.1. powyżej), na rzecz wzrostu należności w ramach Eurosystemu. Ponadto, nastąpiłoby zmniejszenie aktywów w walutach obcych na rzecz wzrostu należności w walucie krajowej, w związku z traktowaniem euro już nie jako waluty obcej, ale jako waluty krajowej. Tym samym nastąpiłoby zmniejszenie ekspozycji na ryzyko kursowe (traktowanie euro jako waluty krajowej a nie waluty obcej oznaczałoby mniej walut obcych w portfelu) i ryzyko zmiany zagranicznych stóp procentowych – głównie zmiany cen dłużnych papierów wartościowych (portfel papierów w euro już nie będzie uzależniony od zagranicznych stóp procentowych).

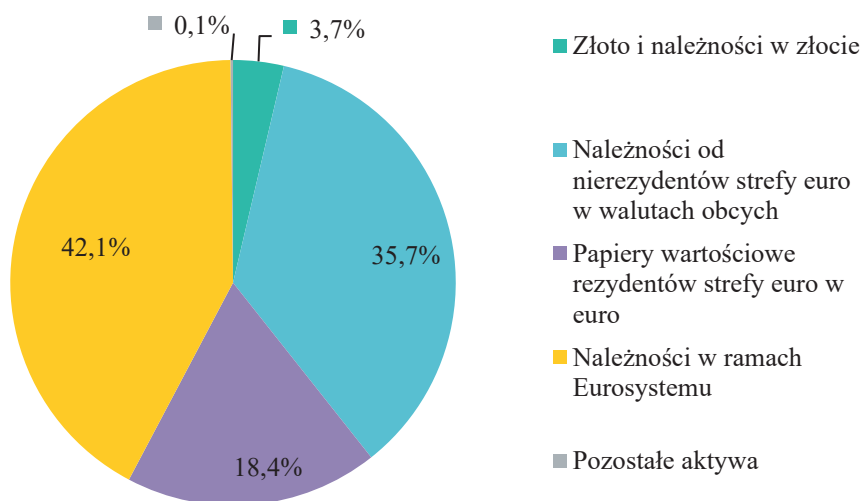
Zmiany w strukturze aktywów NBP przed i na dzień hipotetycznego przyjęcia euro, przedstawiono na wykresach 1 i 2.

Wykres 1. Struktura aktywów NBP na 31.12.2020 r. - przed hipotetycznym dniem przyjęcia euro

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Struktura aktywów NBP na 01.01.2021 r. - na dzień hipotetycznego przyjęcia euro

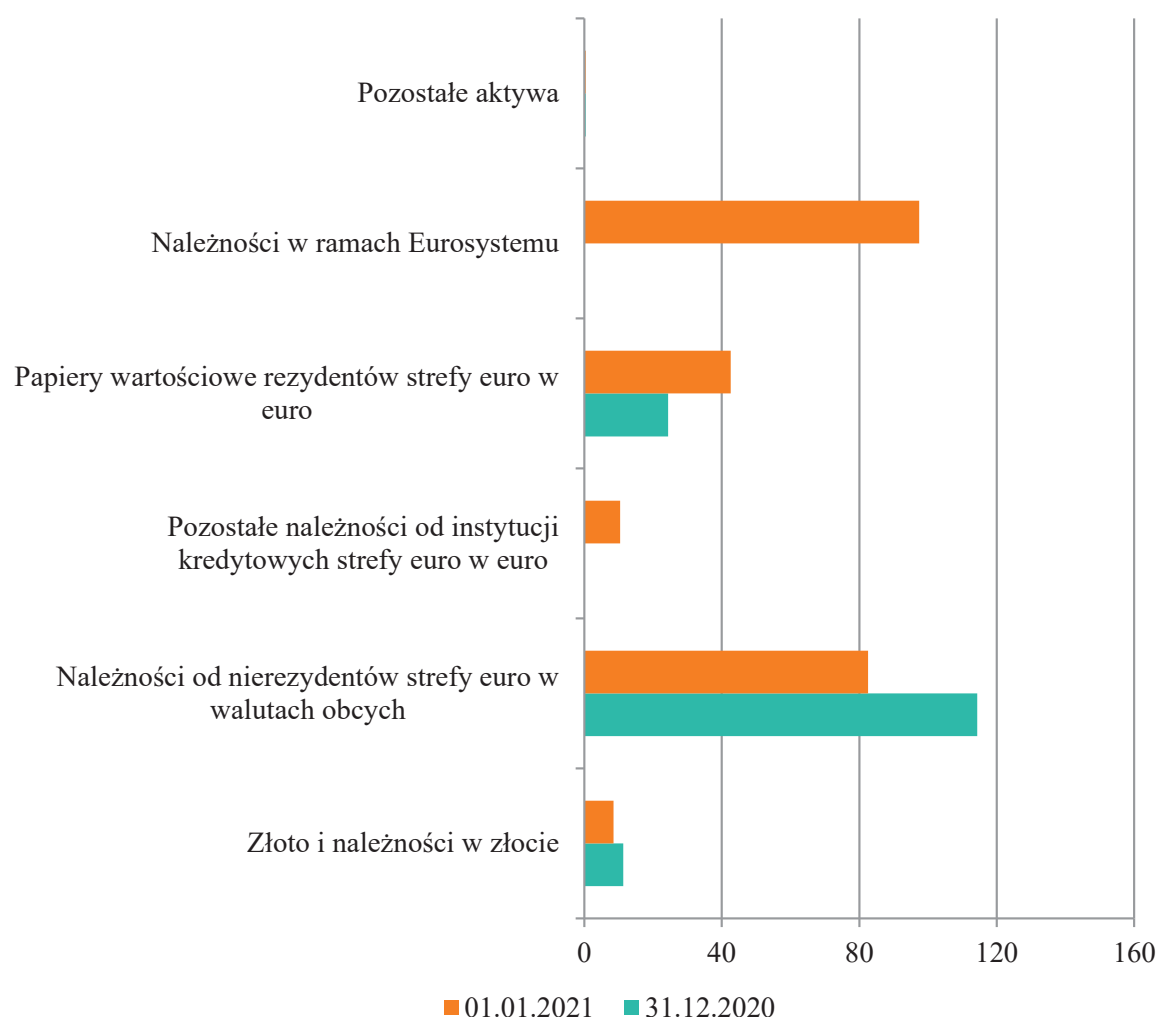
Źródło: opracowanie własne.

Przed dniem hipotetycznego przyjęcia euro w strukturze aktywów NBP dominowałyby należności od nierezydentów w walutach obcych, krajowe dłużne papiery wartościowe oraz złoto. Po wejściu do Eurosystemu struktura ta uległaby znacznej zmianie, mianowicie spadłby udział walut obcych w aktywach i złota na rzecz wzrostu wartości należności w walucie krajowej euro, przede wszystkim na skutek tego, że aktywa rezerwowe w euro stają się aktywami w walucie krajowej oraz w wyniku przekazania walut obcych i złota do EBC. Zmieniłby się też udział krajowych papierów wartościowych w walucie krajowej euro, bowiem pozycję tę zwiększyłyby posiadane na dzień 31 grudnia przed dniem hipotetycznego przyjęcia euro dłużne papiery krajów Eurosystemu.

Aktywa NBP przed hipotetycznym dniem i po hipotetycznym dniu przyjęcia euro, zaprezentowano na wykresie 3.

Wykres 3. Aktywa NBP przed i po hipotetycznym przyjęciu euro (w mld EUR)

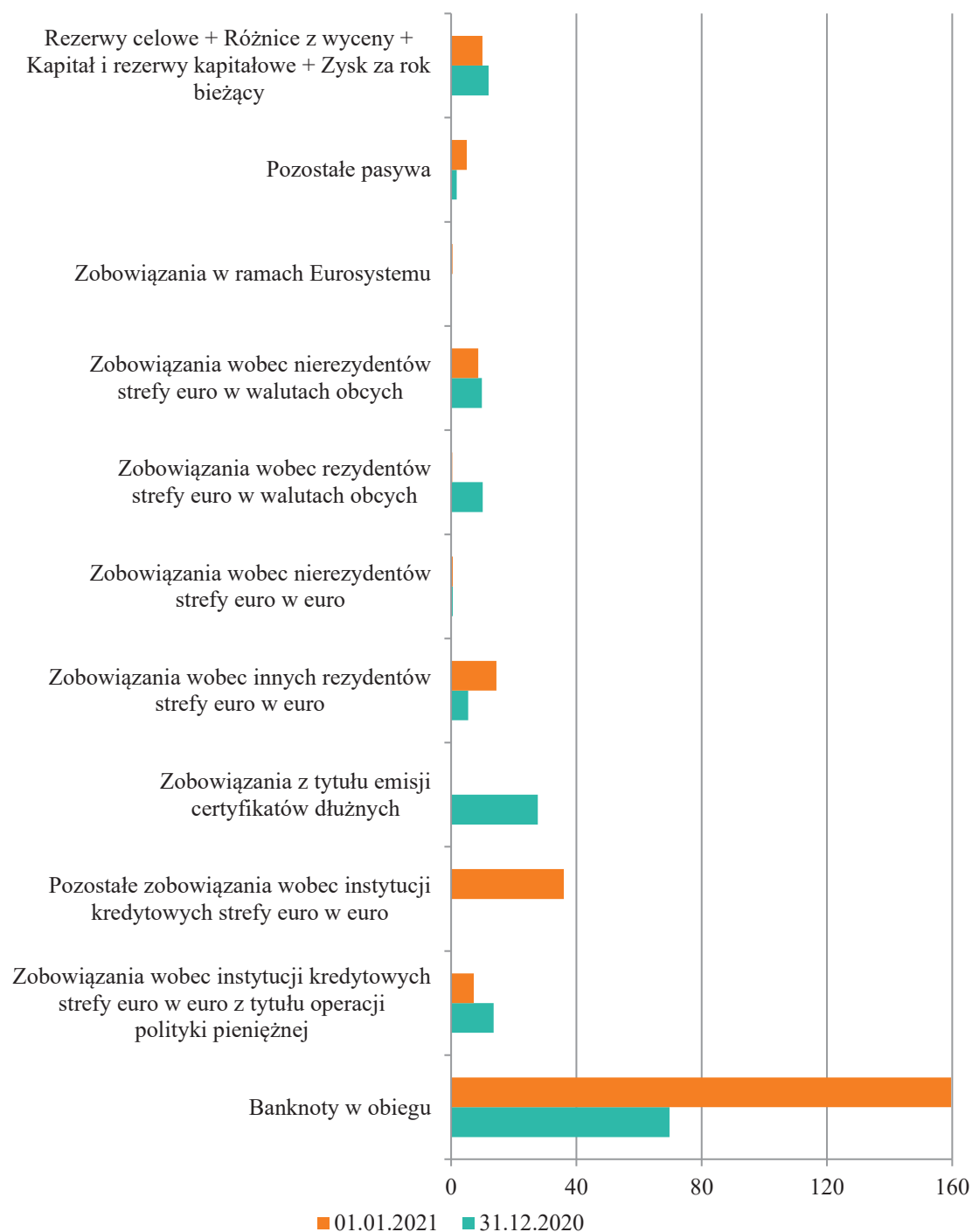

Źródło: opracowanie własne.

Po stronie pasywów wejście do Eurosystemu skutkowałoby ponad dwukrotnym wzrostem udziału banknotów w obiegu na skutek przydzielenia Polsce euro według klucza podziału banknotów, spadkiem zobowiązań wobec banków z tytułu operacji polityki pieniężnej oraz pojawieniem się pozostałych zobowiązań wobec instytucji kredytowych w euro, m.in. na skutek przeklasyfikowania wyemitowanych przed przyjęciem euro bonów pieniężnych (por. wykres 4).

Pasywa NBP przed hipotetycznym dniem i po hipotetycznym dniu przyjęcia euro, zaprezentowano na wykresie 4.

Wykres 4. Pasywa NBP przed i po hipotetycznym przyjęciu euro (w mld EUR)

Źródło: opracowanie własne.

3. Zmodyfikowane zasady rachunkowości polskiego banku centralnego

Poszukiwania „odpowiednich” dla NBP zasad rachunkowości, można powiązać z potrzebą budowania większych buforów zabezpieczających bank centralny przed ryzykiem finansowym. Na istotę tego zagadnienia wskazywał np. Prezes banku centralnego Szwecji w swoim przemówieniu z dnia 8 grudnia 2020 r., dotyczącym wyzwań dla polityki pieniężnej w zmieniającym się świecie. Podnosił on wówczas, że zakupy aktywów finansowych, które są obecnie częścią standardowych narzędzi polityki pieniężnej, wiążą się z przenoszeniem różnych rodzajów ryzyka ze społeczeństwa (ang. *public*) do bilansu banków centralnych. Wskazywał, że wzrost ryzyka związanego z zakupami aktywów finansowych, nie jest współmierny do wzrostu poziomu buforów zabezpieczających bank przed ryzykiem. Stąd, bank centralny powinien, zgodnie z generalnie akceptowanymi zasadami rachunkowości, utworzyć rezerwę na istniejące w bilansie ryzyko. Bowiem bufory absorbujące ryzyko mogły być małe, gdy mała była suma bilansowa banku. Ale w ostatnich latach zakup nowych aktywów spowodował, że suma bilansowa wzrosła. Prezes Banku Szwecji zapowiedział wówczas, że od 2020 r. Bank Szwecji zaczyna tworzyć rezerwy wzmacniające bufory zabezpieczające przed ryzykiem (rachunki rewaluacyjne)³¹.

Ponieważ wzrost sumy bilansowej odnotowywał również NBP (wykres 5)³², m.in. na skutek napływu walut obcych, jak też prowadzonego w ramach strukturalnych operacji otwartego rynku skupu na rynku wtórnym dłużnych papierów wartościowych w walucie krajowej³³, uzasadnione wydaje się, aby ewentualne zmiany zasad rachunkowości NBP, również brały pod uwagę potrzebę budowania „odpowiednich”, nowych buforów zabezpieczających, tj. proporcjonalnych do ryzyka (kursowego i stopy procentowej), które może rosnąć w związku z przyrostem pozycji bilansowych obciążonych tym ryzykiem (waluty obce, dłużne papiery wartościowe).

---

³¹ Przemówienie S. Ingves’a z 02.12.2020 r., S. Ingves, *Monetary policy in a changing world*, Sveriges Riksbank, s. 10-11, <https://www.riksbank.se/globalassets/media/tal/engelska/ingves/2020/ingves-speech-monetary-policy-in-a-changing-world.pdf> (dostęp 12.01.2021). W swojej wypowiedzi podkreślał też, że transfer ryzyka ze społeczeństwa (*public*) do bilansu banku centralnego, jest kanałem przez który zakupy aktywów mogą mieć wpływ na gospodarkę (kanał transmisji polityki pieniężnej).

³² Sumę bilansową NBP zaprezentowano od roku wejścia Polski do UE wg zasad rachunkowości zgodnych z wytycznymi rachunkowości EBC.

³³ *Sprawozdanie finansowe Narodowego Banku Polskiego na dzień 31 grudnia 2020 roku*, s. 13.

Zatem wydaje się zasadne, aby kwestia budowania silnej pozycji kapitałowej NBP (większy kapitał własny), była uwzględniona w poszukiwaniu nowych rozwiązań w zakresie zasad rachunkowości.

Wykres 5. Suma bilansowa NBP w latach 2004 - 2020 (w mld PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2004-2020.

W związku z powyższym, gdyby perspektywa przystąpienia Polski do Eurosystemu okazała się odległą, mając na uwadze fakt, że rachunkowość powinna opisywać aktualną a nie „hipotetyczną” rzeczywistość gospodarczą³⁴, można byłoby rozważyć zmianę lub modyfikację zasad rachunkowości NBP, dotychczas opartych na wytycznych rachunkowości EBC. Pozwoliłoby to na jej dostosowanie do oczekiwań zmieniającego się otoczenia, w którym działa bank centralny.

Wskazówek odnośnie do poszukiwania nowych rozwiązań, można doszukiwać się w przepisie konstytuującym rachunkowość NBP w latach 2004 -

³⁴ W sytuacji banku centralnego kraju spoza strefy euro (stan faktyczny), który ma zasady rachunkowości takie jakby był bankiem strefy euro (stan hipotetyczny), można byłoby odnieść wrażenie, że ze swoimi „eurosystemowymi” zasadami rachunkowości funkcjonuje on w innej (hipotetycznej) rzeczywistości gospodarczej.

2020. Bowiern odwoływanie się do innych źródeł stanowiących zasady rachunkowości, było warunkowo dopuszczone w NBP od momentu przyjęcia zasad rachunkowości zgodnych z wytycznymi ESBC. Już od 2004 r. w przepisach regulujących zasady rachunkowości NBP wskazano³⁵, że w przypadku wystąpienia zagadnień nieuregulowanych w uchwale, należy je rozwiązywać z uwzględnieniem obowiązujących na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego:

- a) wytycznych rachunkowości EBC,
- b) raportów i decyzji działającego przy EBC Komitetu AMICO (ang. *Accounting and Monetary Income Committee*), prac przygotowawczych do wytycznych rachunkowości EBC oraz
- c) międzynarodowych standardów rachunkowości.

Jako warunek *sine qua non* dopuszczenia tych rozwiązań, wskazano obowiązek osiągnięcia rzetelności i prawidłowości sprawozdania finansowego. Ten hierarchiczny przepis, gdzie kolejność przytoczonych rozwiązań miała istotne znaczenie, wskazywał kierunek poszukiwania rozwiązań problemów powstających w rachunkowości NBP. Na pierwszym miejscu stawał bowiem zasady rachunkowości „skrojone” na potrzeby banków centralnych i uwzględniające ich specyfikę (wytyczne EBC³⁶). Na ostatnim natomiast międzynarodowe standardy rachunkowości³⁷.

Powyższe rozważania skłaniają do refleksji, że w przypadku odejścia NBP od zasad rachunkowości Eurosystemu, można byłoby rozważyć przyjęcie dwóch scenariuszy:

- 1) MSSF jako zasad wiodących (dalej „scenariusz I”), albo
- 2) zmodyfikować dotychczasowe zasady rachunkowości bazujące na wytycznych EBC (dalej „scenariusz II”).

---

³⁵ Uchwała Nr 16/2003 Rady Polityki Pieniężnej z dnia 16 grudnia 2003 r. w sprawie zasad rachunkowości, układu aktywów i pasywów bilansu oraz rachunku zysków i strat Narodowego Banku Polskiego, Dz. Urz. NBP z 2003 r. Nr 22, poz. 38, §2. ust. 2.

³⁶ Wytyczne rachunkowości EBC nie normowały wszystkich zagadnień z zakresu rachunkowości. Koncentrowały się jedynie na kwestiach istotnych z punktu widzenia potrzeb analitycznych i operacyjnych Eurosystemu, związanych z prowadzeniem wspólnej polityki pieniężnej. Stąd banki centralne doprecyzowują niektóre kwestie w wewnętrznych regulacjach (np. zagadnienia prowadzenia ksiąg rachunkowych, środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych).

³⁷ Tak sformułowany przepis, wskazywał na możliwość zastosowania w wyjątkowych sytuacjach nie tylko MSSF, ale również inne standardy mające ponadnarodowy charakter.

Dla większej przejrzystości prowadzonej analizy, prezentację informacji finansowych według zasad rachunkowości NBP zgodnych z wytycznymi rachunkowości EBC, będą w dalszej części rozważań określane mianem „scenariusz bazowy”.

W przypadku zidentyfikowania alternatywnych rozwiązań rodzi się pytanie, co powinno być podstawową determinantą wyboru „nowych” zasad rachunkowości. Rozważając to warto mieć na uwadze kwestię tzw. „asymetrii walutowej” bilansu NBP³⁸, która w przypadku stosowania zasad Eurosystemu, prowadzi do zmienności wyniku finansowego, na skutek występowania różnic z wyceny walut obcych i złota (zrealizowanych i niezrealizowanych). Zatem jako kryterium wyboru „nowych” zasad rachunkowości, można byłoby przyjąć:

- a) wysokość kapitału własnego oraz
- b) zmienność wyniku finansowego,

przy czym docelowe zasady powinny cechować niską zmienność wyniku finansowego, co powinno się przekładać na bardziej stabilne wpłaty do budżetu państwa (bardziej przewidywalne kwoty). Natomiast w zakresie kapitału własnego powinny one skutkować jego wyższym poziomem, co z kolei powinno przekładać się na większą niezależność finansową banku³⁹.

---

³⁸ W tym miejscu warto wspomnieć, że nadwyżka aktywów w walutach obcych w stosunku do zobowiązań w walutach (permanentny stan występowania tzw. „otwartej długiej pozycji walutowej”), skutkująca asymetrią walutową (dominacja walut obcych nad walutą krajową) i dużą ekspozycją na ryzyko kursowe, jest charakterystyczna dla polskiej gospodarki, tj. gospodarki jaka przeszła transformację, gdzie zgromadziła rezerwy walutowe i otrzymuje duże wpływy środków – póki co – w walucie obcej w euro i oczekuje na wejście do Eurosystemu.

³⁹ O roli i znaczeniu kapitału własnego dla banku centralnego pisze wielu autorów. G. Rule wskazywał, że banki centralne nie koncentrują się na maksymalizacji zysku a na realizacji celów polityki pieniężnej. Realizacja tych celów może narażać bank – jako instytucję społecznie odpowiedzialną za politykę pieniężną - na wysokie ryzyka i straty. Kanałem, który pozwala bankowi centralnemu absorbować te straty, jest kapitał. Trudno jest wskazać optymalny poziom kapitału banku centralnego. Bowiern prawidłowy poziom kapitału własnego określa szereg unikalnych czynników związanych z sytuacją w jakiej bank się znajduje, m.in. struktura instytucjonalna oraz rodzaje operacji jakie bank przeprowadza, G. Rule, *Understanding the central bank balance sheet*, Centre for Central Banking Studies Handbook no 32, Bank of England, London 2015, s. 14-15. Z kolei P. Stella wyrażał pogląd, że bank centralny generalnie nie potrzebuje kapitału. Podkreślał jednak, że chroniczne straty banku mogą negatywnie oddziaływać na stabilność cen, gdyż banki mogą podejmować próbę pokrywania strat kreacją pieniądza. Wskazywał, że odpowiedni poziom kapitału jest zależny od otoczenia gospodarczego w jakim działa bank, od spuścizny historycznej odzwierciedlonej w bilansie oraz od relacji banku z rządem, P. Stella, *Do Central Banks Need Capital?*, „IMF Working Papers”, nr 97/83, IMF, Washington 1997, s. 33-34. Dlatego, aby umożliwić słabym finansowo bankom centralnym pełne przywrócenie funkcji polityki pieniężnej, rządy powinny skutecznie przywrócić siłę finansową banku centralnego, L. I. Jacome H., *Central Bank Involvement in Banking Crises in Latin America*, „IMF Working Paper”, nr 08/135, International Monetary Fund, Washington 2008, s. 30. Bowiern słabe finansowo banki centralne generują straty. Straty podważają stabilność makroekonomiczną i

Przyjęcie przez NBP standardów określonych w MSSF (scenariusz I), które jak już wspomniano, mają swoją ugruntowaną pozycję wśród banków centralnych, jako standardy wiodące lub wspierające rachunkowość, chociaż możliwe, to może rodzić problemy natury praktycznej. Inny jest bowiem koncept działania banku centralnego a inny przedsiębiorstwa nastawionego na zysk. Zarówno model biznesowy banku centralnego jak i jego oczekiwania odnośnie do przyszłych przepływów pieniężnych diametralnie się różnią. MSSF nie uwzględniają specyfiki działania banków centralnych, sposobu finansowania jego działalności oraz jego wyjątkowego statusu w gospodarce. W interesie szeroko pojętego dobra społecznego, bank ma prowadzić politykę pieniężną tak, aby zapewnić stabilny poziom cen, nawet jeżeli ponosi z tego tytułu duże koszty. Ma zarządzać rezerwami dewizowymi tak, aby państwo miało zdolność do bieżącego regulowania swoich zobowiązań wobec zagranicy, nawet jeżeli traci inwestując w mniej dochodowe, ale płynne instrumenty finansowe.

Problemem w stosowaniu przez NBP zasad rachunkowości określonych MSSF, mogą być różnice jakie istnieją między tymi dwoma systemami⁴⁰. W zarysie

---

podważają wiarygodność polityki banku. Dlatego rząd powinien wzmocnić bilans banku centralnego np. przez dostarczenie bankowi rynkowych dłużnych papierów wartościowych, Mogłyby być one wykorzystane dla rozwoju rynku pieniężnego. Rynek pieniężny mógłby stać się miejscem operacji monetarnych banku centralnego. To mogłoby służyć zarówno bezpośredniemu wzmocnieniu banku, jak i poprawie jakości środowiska, w którym działa, ułatwiając w ten sposób osiągnięcie jej ostatecznych celów wydajności, P. Stella, *Central Bank Financial Strength, Policy Constraints, and Inflation*, „IMF Working Paper”, nr 08/49, International Monetary Fund, Washington 2008, s. 23. A. Cukierman podkreślał, że wprowadzenie ujemny kapitał nie doprowadzi do bankructwa banku centralnego, to rząd powinien zapewnić dokapitalizowanie banku. Wskazywał przy tym, że poziom pożądanego kapitału powinien zależeć m.in. od ogromu zakłóceń na jakie narażony jest polityka pieniężna banku (im większe szoki tym kapitał powinien być wyższy), od ilości zadań za jakie odpowiedzialny jest bank centralny (im bardziej zróżnicowane zadania tym wyższy kapitał), od skłonności rządu do tworzenia deficytów (większy kapitał to większa ochrona niezależności banku), A. Cukierman, *Central Bank Finances and Independence – How Much Capital Should a CB Have?*, May 21 2006, s. 1-3 i 10-12. Należy wskazać, że banki centralne w przeciwieństwie do komercyjnych, nie podlegają regulacjom dotyczącym wymogów kapitałowych (utrzymywania buforów kapitałowych). Nie ma też standardu wskazującego odpowiedni poziom rezerw (kapitałowych) dla banku centralnego, Ch. Sermon, P. Trout, E. Filipova, *New challenges for central banks*, “The Journal. Tackling the key issues in banking and capital markets”, August 2005, s. 14.

⁴⁰ Porównanie MSSF z wytycznymi rachunkowości EBC opracowano na podstawie: *Financial reporting in the Eurosystem*, „Monthly Bulletin”, ECB, April 2012, s. 94-96, KPMG, *Current trends in central bank financial reporting practices*, October 2012, s. 12-20, V. Ivanović, *The Key Characteristics of Financial Reporting in the European System of Central Banks*, „Journal of Central Banking Theory and Practice”, 2013, s. 47-69; opracowania BIS, *IFRS 9 and expected loss provisioning – Executive Summary*, Bank for International Settlements, 13.12.2017 (dostęp 08.12.2021); *The Annotated IFRS Standards, Standards issued at 1 January 2020*, IFRS Foundation,

---

ogólnym różnicę wynikają z odmiennych potrzeb odbiorców, do których kierowane są sprawozdania finansowe. O ile odbiorcy sprawozdań finansowych podmiotów sektora prywatnego potrzebują informacji o bieżącej wartości firmy i o jej wypłacalności oraz komunikatów, które mogą wspomagać ich decyzje inwestycyjne, to interesariusze banku centralnego, wiedząc, że nie można ogłosić jego upadłości⁴¹, bardziej skoncentrowani są na pozyskiwaniu informacji o efektach realizacji funkcji banku centralnego. Stąd też MSSF preferują do wyceny instrumentów finansowych wartość godziwą i wskazują na potrzebę sprawozdania się z przepływów środków pieniężnych. Podczas gdy wytyczne EBC promują wycenę rynkową głównie w odniesieniu do instrumentów finansowych w walutach obcych, wykorzystywanych do zarządzania rezerwami dewizowymi. Natomiast w odniesieniu do instrumentów w walucie krajowej, opowiadają się za wyceną po zamortyzowanym koszcie, tj. cenie zakupu skorygowanej o rozliczone dyskonto i premię, z pomniejszeniem o odpis z tytułu utraty wartości, co może być też związane z faktem, że instrumenty te są przeważnie związane z polityką pieniężną lub stabilnością finansową, a to bank centralny generalnie ustala cenę pieniądza krajowego na krajowym rynku międzybankowym.

Istotne różnice między wytycznymi rachunkowości EBC a MSSF, dotyczą sposobu klasyfikowania zakupionych instrumentów finansowych a tym samym sposobu traktowania skutków ich wyceny. Przewidziane przez MSSF zaklasyfikowanie instrumentów finansowych do odpowiedniej kategorii, jest podporządkowane modelowi biznesowemu (przyjętemu celowi posiadania i sposobowi zarządzania określoną grupą aktywów finansowych) oraz charakterystyce

---

London 2020; Wytycznych Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2016/2249 z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie ram prawnych rachunkowości..., op. cit.

⁴¹ O sile banku centralnego opartej na emisji pieniądza i jego kreacji, a co się z tym wiąże niskim prawdopodobieństwem jego upadłości, wspominała Ch. Lagarde w *Przemówieniu Prezes EBC, podczas tzw. „dialogu pieniężnego” przed Komisją Spraw Gospodarczych i Pieniężnych, przeprowadzonego 19.11.2020 r. w Brukseli*. W odniesieniu do EBC wskazała ona, że: „Jako jedyny emitent pieniądza banku centralnego denominowanego w euro, system euro zawsze będzie w stanie generować dodatkową płynność w razie potrzeby. Tak więc z definicji nie zbankrutuje ani nie zabraknie pieniędzy. A ponadto ewentualne straty finansowe, jeśli wystąpią, nie osłabią naszej zdolności do poszukiwania i utrzymywania stabilności cen. (...) Jesteśmy jedynym emitentem i w związku z tym nie jesteśmy zagrożeni.” Na kwestie „nieograniczonej mocy tworzenia pieniądza” przez bank centralny, która może udaremniać proces „kaskadowej niewypłacalności” prowadzącej do „implozji finansowej” w gospodarce wskazywał także A. Greenspan, *Central Banking and Global Finance*, remarks by the Federal Reserve Board Chairman at the Catholic University Leuven, Leuven 1997.

przepływów pieniężnych wynikających z zakupionego instrumentu finansowego. W związku z tym w MSSF określono trzy kategorie aktywów finansowych⁴²:

- 1) wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
- 2) wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody,
- 3) wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Do pierwszej kategorii zaliczane są instrumenty które utrzymywane są w celu pozyskiwania określonych przepływów pieniężnych. Przepływy te powinny następować w określonych terminach i stanowić wyłącznie płatności kwoty głównej oraz odsetek od niespłaconej kwoty głównej. Przepływów tych nie może cechować zmienność uzależniona od np. fluktuacji cen innych instrumentów finansowych, kursów walut obcych lub cen towarów. Zatem do tej kategorii najczęściej zaliczane są udzielone kredyty i pożyczki w walucie krajowej i obcej oraz zakupione dłużne papiery wartościowe (obligacje), które nie są utrzymywane w celu handlowania nimi (sprzedaż może mieć jedynie charakter sporadyczny). Nie powinny być natomiast zaliczane do tej kategorii np. produkty strukturyzowane, instrumenty pochodne, kredyty hipoteczne indeksowane do zmian kursu waluty obcej, których wielkość spłaty jest uzależniona nie tylko od oprocentowania, ale też od kursu waluty obcej względem waluty krajowej (ceny towaru jakim jest waluta obca). Aktywa finansowe zakwalifikowane do tej kategorii są wyceniane według zamortyzowanego kosztu, a więc ceny zakupu skorygowanej o rozliczone dyskonto i premie i będą podlegały na koniec roku obrotowego testowi na utratę wartości.

Do drugiej kategorii zaliczane są aktywa finansowe pozyskane przez jednostkę zarówno w celu generowania przepływów z tytułu posiadania instrumentu finansowego, jak też generowania przepływów z obrotu tymi instrumentami (sprzedaż) lub tylko w celu generowania przepływów z tytułu posiadania instrumentu finansowego z możliwością ich sprzedaży przed terminem wymagalności (sprzedaży na dużą skalę lub z większą częstotliwością a nie tylko w sporadycznych

---

⁴² Rozporządzenie Komisji (UE) 2016/2067 z dnia 22 listopada 2016 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9, Załącznik, Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 9 Instrumenty finansowe, Dz. Urz. UE L 323, z 29.11.2016, §5.

---

przypadkach). Kategoria ta jest charakterystyczna dla podmiotów, które muszą na bieżąco zarządzać płynnością (np. w celu dopasowania terminów zapadalności aktywów z terminami wymagalności zobowiązań finansowych) lub chcą uzyskać określone stopy zwrotu z instrumentów finansowych. Aktywa finansowe zaliczone do tej kategorii podlegają wycenie według wartości godziwej, głównie po cenie rynkowej⁴³. Skutki tej wyceny, tj. wzrost wartości lub spadek wartości rozliczane są prezentowane w innych całkowitych dochodach, czyli bezpośrednio w kapitale własnym (kapitał z aktualizacji wyceny).

Do trzeciej kategorii zalicza się składniki aktywów finansowych, które z racji przyjętego przez jednostkę modelu, nie mogły być zaliczone do wcześniej wymienionych kategorii. Dotyczy to aktywów odnośnie, których jednostka gospodarcza zakłada realizację przepływów pieniężnych przede wszystkim przez sprzedaż aktywów finansowych a realizacja umownych przepływów pieniężnych ma charakter incydentalny i nie stanowi głównego celu ich utrzymywania, tak jak w przypadku dwóch wcześniej wymienionych kategorii (np. płatności kuponu od posiadanego w danej chwili dłużnego papieru wartościowego).

W przypadku wytycznych rachunkowości EBC klasyfikacja aktywów finansowych jest generalnie podporządkowana celom:

- a) inwestycyjnym, związanym przede wszystkim z zarządzaniem rezerwami dewizowymi, gdzie ma się na uwadze otrzymywanie określonych przepływów pieniężnych, jak też uzyskanie określonej stopy zwrotu, jak też
- b) polityki pieniężnej i kursowej, gdzie na pierwszy plan wysuwa się obowiązek utrzymania stabilnego poziomu cen, zapewnienie płynności płatniczej i

---

⁴³ Szerzej na temat wartości godziwej: I. Budzik-Nowodzińska, *Wartość godziwa w wycenie przedsiębiorstwa*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Wydziałowe”, nr 126, *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Problemy stosowania i wykorzystania wartości godziwej*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice 2012, s. 25. Autorka wskazuje tam, że „(...) wartość godziwa jest pojęciem szerszym od wartości rynkowej gdyż wyznacza ją cena rynkowa ukształtowana na rynku aktywnym, na którym następuje miarodajna wycena dóbr, jak i na rynku hipotetycznym, kiedy aktywny rynek nie występuje dla danego składnika aktywów, czyli w rzeczywistości takiego rynku nie ma”. Z kolei L. Poniatońska wskazuje, że wycena jest najważniejszym ogniwem systemu rachunkowości i jest jednocześnie największym jej problemem, L. Poniatońska, *Wartość godziwa i jej zastosowanie w wycenie bilansowej aktywów i zobowiązań według regulacji krajowego prawa rachunkowości*, [w:] H. Buk, A. Kostur, *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Problemy stosowania i wykorzystania wartości godziwej*, „Studia Ekonomiczne”, nr 126, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice 2012, s. 235.

odpowiednia polityka kursowa, a na dalszy plan wysuwa się kwestia osiągnięcia określonej stopy zwrotu czy otrzymywania określonych przepływów pieniężnych.

Dlatego wytyczne rachunkowości EBC w zależności od zamiaru zarządczego banku centralnego dopuszczają dla zakupionych dłużnych papierów rynkowych wycenę po:

- a) cenie rynkowej: dłużne papiery w walucie obcej, dłużne papiery w walucie krajowej utrzymywane dla potrzeb polityki pieniężnej,
- b) zamortyzowanym koszcie: dłużne papiery w walucie obcej utrzymywane do terminu zapadalności (ang. *held to maturity* - HTM), dłużne papiery w walucie krajowej utrzymywane do terminu zapadalności, dłużne papiery w walucie krajowej utrzymywane dla potrzeb polityki pieniężnej.

O ile zasady klasyfikowania aktywów finansowych są różne dla obu zestawów zasad rachunkowości (MSSF, wytyczne rachunkowości EBC), to zasady wyceny zarówno początkowej (dzień ujęcia) jak też wyceny dokonywanej w późniejszych terminach (dzień bilansowy) nie różnią się zasadniczo. Można bowiem uznać, że ceny rynkowe, stosowane przez banki centralne Eurosystemu do wyceny aktywów finansowych (głównie stanowiących rezerwy dewizowe), wyrażają wartość godziwą aktywów finansowych, o których mowa w MSSF. Wspólna jest również alternatywna do ceny rynkowej wycena według zamortyzowanego kosztu. Wytyczne rachunkowości EBC dopuszczają ją szczególnie do aktywów finansowych nabywanych w innych celach niż osiągnięcie korzyści w postaci różnicy w cenach czy określonych przepływów pieniężnych (głównie dla celów polityki pieniężnej). Pewną zbieżność pomiędzy MSSF a wytycznymi rachunkowości EBC można też dostrzec w obowiązku dokonywania oceny w celu oszacowania strat z tytułu utraty wartości aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu. Jednak, o ile MSSF w celu obliczania odpisów z tytułu utraty wartości bazują na tzw. „modelu oczekiwanych strat kredytowych”, to wytyczne rachunkowości EBC, opierają się na tzw. koncepcji „straty poniesionej”⁴⁴.

---

⁴⁴ Metoda „straty poniesionej” (ang. *incurred loss*) wymaga ujmowania strat kredytowych tylko wtedy, gdy dowody na stratę były widoczne. Zatem ponowna ocena kwot możliwych do odzyskania ma miejsce tylko wtedy, gdy istnieją rzeczywiste dowody wskazujące na brak możliwości spłacenia

---

Rozbieżności między MSSF a wytycznymi rachunkowości EBC można dostrzec w zakresie zasad ustalania wyniku finansowego. O ile MSSF dopuszczają możliwość zaliczania do wyniku finansowego albo ujmowania w kapitale własnym niezrealizowanych przychodów i niezrealizowanych kosztów z wyceny kursowej (inne całkowite dochody w przypadku instrumentów kapitałowych), to wytyczne rachunkowości EBC nakładają wymóg asymetrycznego ujmowania niezrealizowanych przychodów i niezrealizowanych kosztów z wyceny kursowej. Wynika to z jednej z fundamentalnych zasad rachunkowości Eurosystemu - zasady ostrożności. Zgodnie z nią, koszty niezrealizowane (ujemne różnice z wyceny walut obcych i złota oraz dłużnych papierów wartościowych) pomniejszają wynik finansowy na dzień bilansowy, a przychody niezrealizowane (dodatnie różnice z wyceny walut obcych i złota) zwiększają kapitał własny banku (różnice z wyceny)⁴⁵.

Ponadto MSSF nie regulują obszarów specyficznych i istotnych dla rachunkowości banku centralnego. Wyraźnym przykładem są zasady dotyczące złota odpowiadającego międzynarodowym standardom czystości. W reżimie MSSF ten jeden z podstawowych składników aktywów finansowych banków centralnych, traktowany byłby – w odniesieniu do fizycznych zasobów złota monetarnego utrzymywanego w sztabach (ang. *allocated gold*) - jako zapas metalu szlachetnego, a w odniesieniu do złota w postaci niefizycznej (ang. *unallocated gold*), np. lokat złożonych czy przyjętych w złocie monetarnym - jako instrument finansowy. Zatem ten sam co do rodzaju, ale różny co do postaci fizycznej składnik aktywów, byłby traktowany różnie. Poszukując pewnej analogii można byłoby taki stan rzeczy porównać do środków pieniężnych, gdzie inne zasady miałyby być stosowane do gotówki a inne do środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym. Dlatego w reżimie wytycznych rachunkowości EBC złoto monetarne zarówno w

---

kredytów w całości. W modelu „oczekiwanych strat kredytowych” (ang. *expected credit losses*) jednostka jest zobowiązana do ujmowania oczekiwanych strat kredytowych przez cały czas, biorąc pod uwagę nie tylko przeszłe zdarzenia, ale też bieżące warunki i prognozy. Zobowiązana jest także do aktualizowania kwoty oczekiwanych strat kredytowych ujętych na każdy dzień sprawozdawczy w celu odzwierciedlenia zmian wartości aktywów na skutek ryzyka kredytowego. Metoda „oczekiwanych strat kredytowych” bardziej wybiega w przyszłość niż model „straty poniesionej” i powinna przyczyniać się do bardziej terminowego ujmowania strat kredytowych.

⁴⁵ Zasada ostrożności dotyczy również wyceny dłużnych papierów wartościowych, podczas której określane są niezrealizowane przychody i niezrealizowane koszty z wyceny cenowej. Sposób ich traktowania jest identyczny jak dla walut obcych i złota.

postaci fizycznej jak i niefizycznej, jest traktowane jako jeden zasób a zasady jego wyceny i ujmowania jej skutków, są zbliżone do zasad przewidzianych dla instrumentów finansowych⁴⁶ (metody rozchodu złota, wycena rynkowa, asymetryczne ujmowanie efektów wyceny), co pozwala na właściwe odzwierciedlenie celu jego utrzymywania. MSSF nie odnoszą się także do charakterystycznej dla banku centralnego kwestii emisji pieniądza, zarówno do kosztów jego produkcji, jak też sposobu traktowania wycofanego pieniądza z obiegu.

Kluczowa różnica pomiędzy MSSF a wytycznymi rachunkowości EBC dotyczy też tworzonych w ciężar kosztów rezerw na ryzyko finansowe. Specyfika działania banku centralnego, wartość instrumentów jakimi obraca bank centralny i ich znaczenie dla realizacji celu i zadań banku centralnego, wymagają od banku określonego sposobu zabezpieczania się przed ryzykiem finansowym związanym z prowadzoną działalnością operacyjną, które w przypadku jego materializacji mogłyby prowadzić do strat. Rezerwy na ryzyko przyczyniają się bowiem do niezależności finansowej banku centralnego i wzmacniają możliwości banku w realizacji jego ustawowych zadań⁴⁷. Jednak zgodnie z MSSF nie można tworzyć rezerw na przyszłe straty operacyjne⁴⁸. MSSF pozwalają tworzyć rezerwę tylko na przyszłe zobowiązania. Oznacza to, że tworzy się ją wtedy, gdy na jednostce gospodarczej ciąży obecny obowiązek wynikający ze zdarzeń przeszłych i prawdopodobne jest, że wypełnienie obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz można dokonać wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku⁴⁹. Wytyczne EBC, które uwzględniają specyfikę banku centralnego, znają istotę zdarzeń gospodarczych charakterystycznych tylko dla banków centralnych i wiedzą jakie ryzyko się z nimi wiąże, pozwalają na tworzenie rezerw nie tylko na

---

⁴⁶ Bank Centralny Brazylii, który sporządza roczne sprawozdanie finansowe zgodnie z MSSF, w odniesieniu do złota monetarnego stosuje wycenę według wartości godziwej, a nie według kosztu wytworzenia lub cenie nabycia przewidzianej dla złota jako zapasu w MSR 2 „Zapasy”. Uważa bowiem, że w myśl założeń koncepcyjnych do MSSF, jest to najwłaściwszy sposób odzwierciedlenia jego wartości. Efekty wyceny zalicza do wyniku finansowego, *Financial Statements, Banco Central do Brasil 31, December 2020*, Brasilia 2021, s. 12.

⁴⁷ *Annual Report for Sveriges Riksbank 2020*, Sveriges Riksbank, Stockholm 2021, s. 49.

⁴⁸ *IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets*, §63, [w:] *The Annotated IFRS Standards. Standard issued at 1 January 2021, reflecting changes not yet required, Part A*, International Accounting Standards Board. London 2021, s. A1778.

⁴⁹ *Ibidem*.

---

przyszłe zobowiązania tak jak MSSF, ale też rezerw na ryzyko finansowe (ryzyko kredytowe, ryzyko zmian stóp procentowych, ryzyko zmian ceny złota, ryzyko zmian kursów walut obcych)⁵⁰, obejmujące między innymi przyszłe straty. MSSF nie uwzględnia także istoty wspólnych korzyści i ryzyka jakie niesie ze sobą prowadzenie wspólnej polityki pieniężnej Eurosystemu oraz zarządzanie rezerwami dewizowymi przez EBC i na rzecz EBC przez inne banki Eurosystemu. Stosowanie MSSF w odniesieniu do aktywów wykorzystywanych do realizacji wspólnych zadań Eurosystemu mogłoby budzić wątpliwości dotyczące tego, w jakiej wartości aktywa finansowe wykorzystywane w tym celu, powinny być ujmowane w bilansie banku centralnego realizującego te operacje.

Analiza różnic między MSSF i wytycznymi rachunkowości EBC uwypukla dwa ważne czynniki:

- a) odmienne podejście do różnic z wyceny walut obcych i złota oraz
- b) brak możliwości tworzenia rezerw na ryzyko finansowe,

które mogą być istotne dla osiągnięcia założonego celu – tj. opracowania odpowiednich dla NBP zasad rachunkowości, zapewniających mniejszą zmienność wyniku finansowego oraz większy kapitał własny. W przypadku NBP, posiadającego dużą otwartą pozycję walutową, obowiązek odnoszenia różnic z wyceny walut obcych i złota (przychodów niezrealizowanych i kosztów niezrealizowanych) do wyniku finansowego, wobec braku możliwości tworzenia w reżimie MSSF rezerwy na ryzyko finansowe, pełne zastosowanie MSSF nie wydaje się odpowiednie. Potwierdza to przeprowadzona analiza rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 - 2020⁵¹. Sporządzając ją założono, że NBP nie może tworzyć rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych, wynik z operacji finansowych nie uwzględnia kosztów i przychodów z tytułu aktualizacji kwoty tej rezerwy, różnice z wyceny walut obcych i złota⁵², odnoszone byłyby na wynik finansowy bez względu na to czy były one zrealizowane czy też nie⁵³. Przyjęto, że kwota niepokrytej straty z

---

⁵⁰ Wytyczne Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2016/2249 z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie ram prawnych rachunkowości... op. cit., art. 8.

⁵¹ Okres analizy, obejmujący lata 2011 – 2020 przyjęto umownie.

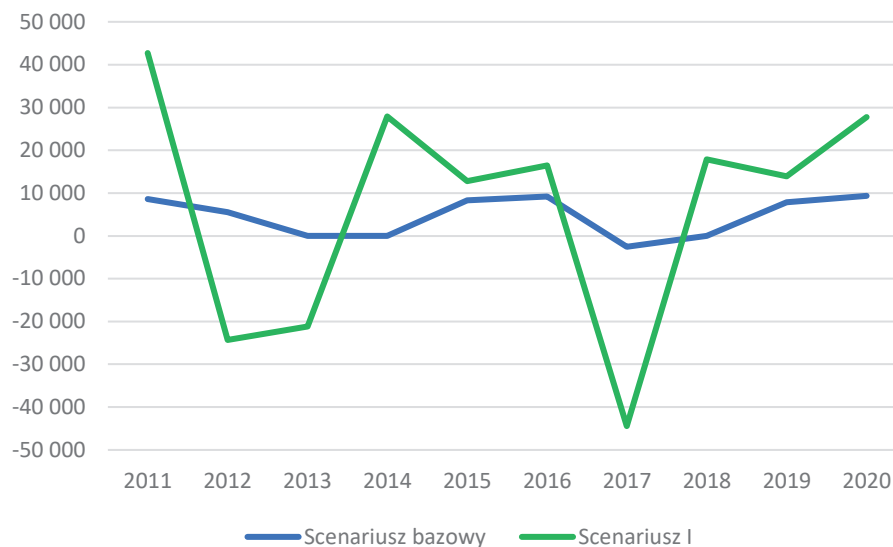
⁵² Przyjęto przy tym założenie, że złoto będzie traktowane jak instrument finansowy, a nie jako zapas w myśl MSR 2 „Zapasy”.

⁵³ Przyjęto przy tym założenie, że wszystkie aktywa i zobowiązania w walutach obcych są pozycjami których wycena nie jest odnoszona na kapitał własny.

lat ubiegłych wynosi -12,4 mld (tj. jest równa niepokrytej stracie faktycznie poniesionej przez NBP w 2007 r.) i jest powiększana o przyszłe straty i pomniejszana rozwiązywanym w całości funduszem rezerwowym. W odniesieniu do posiadanych dłużnych papierów wartościowych w walutach obcych z uwagi na to, że są one przedmiotem obrotu, przyjęto ich wycenę wg cen rynkowych przez wynik finansowy. Natomiast dłużne papiery wartościowe zakupione przez NBP w 2020 r. na potrzeby polityki pieniężnej, zaklasyfikowano jako wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (ceny zakupu skorygowanej o rozliczone dyskonto i premię z pomniejszeniem o odpis z tytułu utraty wartości).

Wyniki analizy, dotyczące kształtowania się wyniku finansowego NBP w latach 2011 - 2020, gdyby był on wyliczany wg zasad MSSF (scenariusz I) na tle rzeczywistego wyniku finansowego NBP (scenariusz bazowy), przedstawiono na wykresie 6.

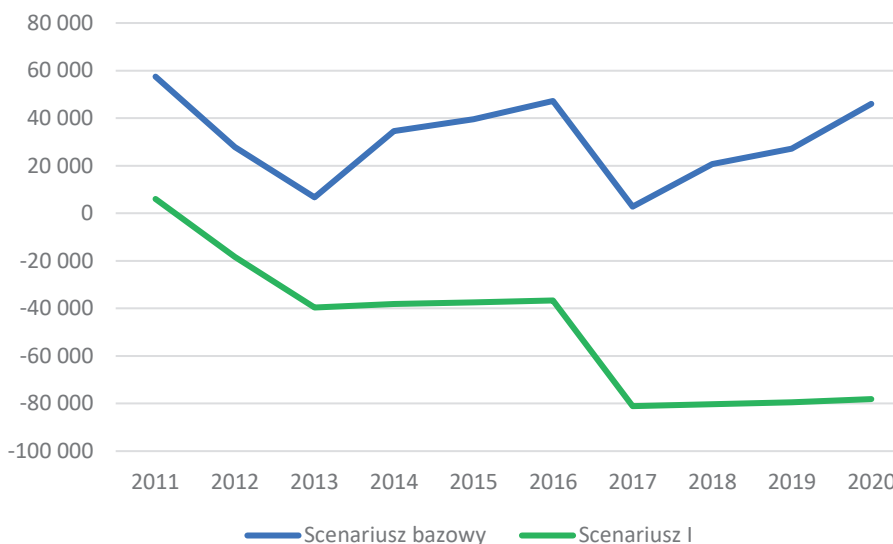
Wykres 6. Wynik finansowy NBP scenariusza I na tle scenariusza bazowego w latach 2011 - 2020 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

Wyniki analizy, dotyczące kształtowania się kapitału własnego NBP w latach 2011 - 2020, gdyby był on wyliczany wg zasad MSSF (scenariusz I), na tle rzeczywistego kapitału własnego NBP (scenariusz bazowy), przedstawiono na wykresie 7.

Wykres 7. Kapitał własny NBP wg scenariusza I na tle scenariusza bazowego w latach 2011 - 2020 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

Z analizy tej wynika, że uwzględnianie w wyniku finansowym NBP zrealizowanych i niezrealizowanych różnic z walut obcych i złota oraz dłużnych papierów wartościowych w walucie obcej, wpłynęłoby diametralnie na zwiększenie zmienności wyniku finansowego, tj. prawie o 400% przy zastosowaniu MSSF (scenariusz I) w porównaniu do prawie 90% w przypadku stosowania zasad zgodnych z wytycznymi EBC (scenariusz bazowy). Co więcej, w analizowanym okresie NBP odnotowałaby kilkakrotnie olbrzymie straty (w scenariuszu bazowym wystąpiła ona tylko raz w 2017 r.), które przełożyłyby się na diametralne zmniejszenie jego kapitału własnego (por. wykres 7), co przy zasadach podziału wyniku finansowego zakładających brak możliwości pokrywania straty przez rząd i niewystarczający fundusz rezerwowy, doprowadziłoby do ujemnego kapitału własnego NBP. Zatem przy stosowaniu zasad rachunkowości wg MSSF (scenariusz I) a nie wytycznych rachunkowości EBC (scenariusz bazowy), sytuacja kapitałowa NBP uległaby pogorszeniu. Dlatego też, przyjęcie zasad rachunkowości zgodnych z MSSF musiałaby towarzyszyć zmiana zasad podziału wyniku finansowego w zakresie sposobu traktowania różnic z wyceny walut obcych i złota (przychodów i kosztów niezrealizowanych).

Nieuchwycenie przez MSSF całej natury banku centralnego może prowadzić do poszukiwania alternatywnych rozwiązań. Jednym z nich mogłoby być przyjęcie zmodyfikowanych zasad MSSF („*IFRS-based*”), a więc zasad charakterystycznych dla banków centralnych Rosji i RPA. Pomimo bazowania na MSSF, nie stosują one zasad w zakresie odnoszenia skutków wyceny walut obcych, tj. MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych”⁵⁴. Jednak całkowita rekonfiguracja zasad rachunkowości NBP w kierunku MSSF oznaczałaby konieczność zmiany nie tylko regulacji prawnych z zakresu rachunkowości, czy też systemów informatycznych

---

⁵⁴ W latach 1999-2003, kiedy NBP był zobowiązany do stosowania MSR, postanowienia §15 standardu MSR 21 w zakresie odnoszenia skutków wyceny walut obcych do wyniku finansowego, również nie były stosowane (Międzynarodowy Standard Rachunkowości 21 *Skutki zmian kursów wymiany walut obcych (zaktualizowany w 1993 r.)*, [w:] *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości 1999*, International Accounting Standards Committee, London 1999, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, s. 576. Według stanu prawnego na 2021 r., brzmienie przywołanego §15 z MSR 21 z 1999 r., jest w §28, *IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates*, [w:] *The Annotated IFRS Standards. Standard issued at 1 January 2021, reflecting changes not yet required, Part A*, International Accounting Standards Board. London 2021, s. A1473.

---

wspierających rachunkowość NBP, ale też potrzebę rozpoczęcia dyskusji nad zasadami podziału wyniku finansowego NBP.

Mając na uwadze powyższe trudności, można byłoby rozważyć przyjęcie zmodyfikowanych zasad rachunkowości (scenariusz II). Zasady te mogłyby bazować na wytycznych rachunkowości EBC, z wprowadzonymi do nich modyfikacjami i wyjątkami (tzw. „*ECB-based*”). Musiałyby być one zmienione tak, aby osiągnąć zakładany cel, to jest: budowanie większego kapitału własnego NBP przy jednoczesnym ograniczaniu zmienności wyniku finansowego⁵⁵. W związku z tym można rozważyć:

- 1) zmianę zasad rachunkowości w zakresie:
  - a) odejścia od zasady ostrożności w kwestii sposobu traktowania kosztów niezrealizowanych z wyceny walut obcych i złota oraz dłużnych papierów wartościowych⁵⁶, co oznaczałoby zaprzestanie pomniejszania wyniku finansowego na koniec roku kosztami niezrealizowanymi z wyceny walut obcych, złota oraz dłużnych papierów wartościowych⁵⁷, a tym samym
  - b) w przypadku wystąpienia kosztów niezrealizowanych z wyceny walut obcych, złota oraz dłużnych papierów wartościowych, niekorygowanie na koniec roku średniego kosztu zasobu waluty obcej, średniego kosztu zasobu złota i średniego kosztu zasobu dłużnych papierów wartościowych o tym samym kodzie, odpowiednio do kursu i ceny złota oraz ceny dłużnego papieru wartościowego z dnia bilansowego, przyjętych do wyceny, podobnie jak ma to miejsce w przypadku występowania przychodów niezrealizowanych (rysunek 1),

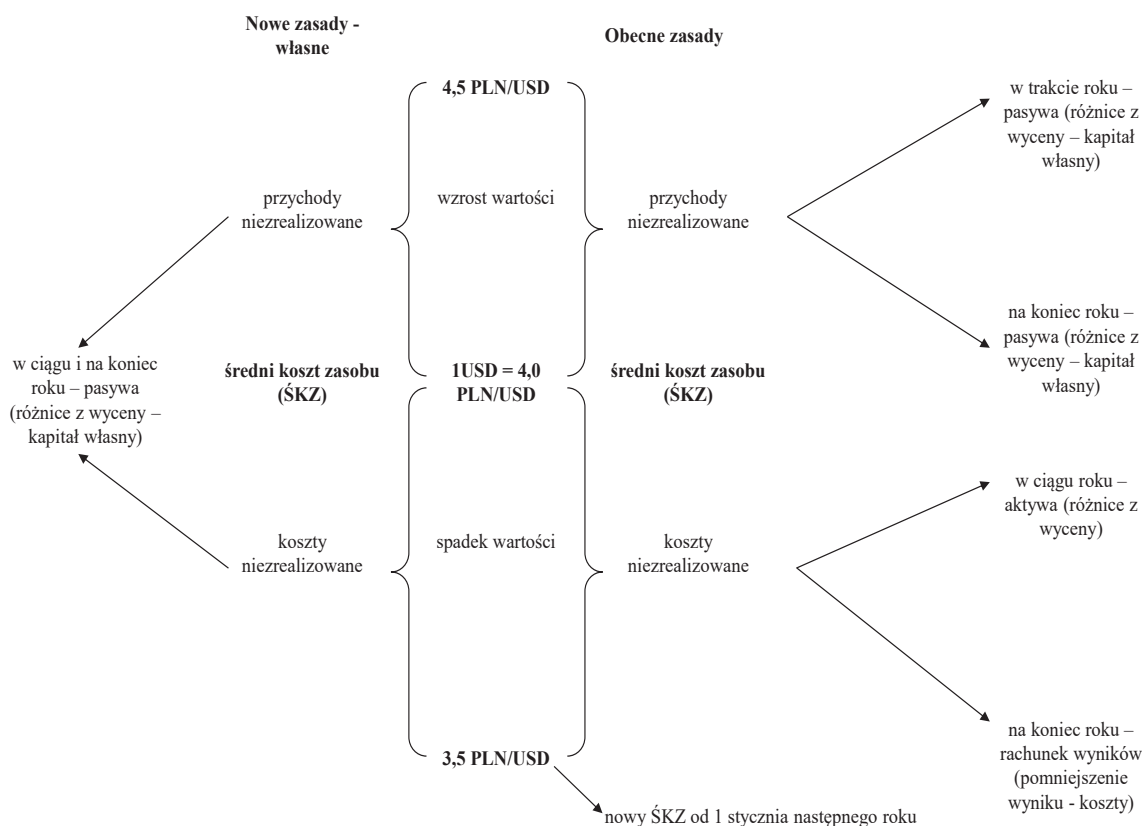
---

⁵⁵ Spełnienie tych warunków, a przede wszystkim budowanie większego kapitału własnego NBP, oznaczałoby niższy wynik finansowy a tym samym niższą wpłatę z zysku NBP do budżetu państwa.

⁵⁶ Z uwagi na niską istotność kosztów niezrealizowanych z wyceny cenowej w stosunku do różnic kursowych w okresie 2011-2020, w analizie zmiany zasad nie wzięto pod uwagę różnic cenowych.

⁵⁷ Zarówno przychody i koszty niezrealizowane byłyby wyksięgowywane przed dokonaniem kolejnej wyceny, jak ma to miejsce przy obecnych zasadach dla przychodów niezrealizowanych.

Rysunek 1. Prezentacja wyceny kursowej według obecnych i zmodyfikowanych zasad rachunkowości (scenariusz II)

Źródło: opracowanie własne.

- 2) dalsze powiększanie kwoty rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych połową (50%) zrealizowanych różnic kursowych (transakcyjnych)⁵⁸, czyli przyjęcie, że zasady wprowadzone przez RPP w 2019 r. (uchwała Nr 6/2019 RPP) w zakresie tworzenia rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych, obowiązywały dla okresu 2011-2020. Wówczas rezerwa ta pełniłaby dwie role:
  - a) byłaby wykorzystywana w momencie występowania ujemnych zrealizowanych różnic kursowych (transakcyjnych) w kwocie powodującej stratę,

⁵⁸ Bez różnic transakcyjnych na złocie, gdyż stosownie do przepisów uchwały Nr 6/2019 RPP z dnia 5 listopada 2019 r. w sprawie zasad tworzenia i rozwiązywania rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych w Narodowym Banku Polskim, Dz. Urz. NBP z 2019 r., poz. 14.

-
- b) natomiast ujmowana w kapitałach rezerwa kursowa „kompensowałyby” w pewien sposób prezentowane tam koszty niezrealizowane z wyceny kursowej⁵⁹,
- 3) niezaliczanie kosztów emisji pieniądza jednorazowo w dniu wystąpienia zdarzenia, a rozłożenie ich w czasie, np. przez okres 10 lat tak jak w banku centralnym Chorwacji.

Dla większej przejrzystości prowadzonej analizy, prezentację informacji finansowych według zmodyfikowanych zasad rachunkowości, jak już wspomniano, określono jako „scenariusz II”.

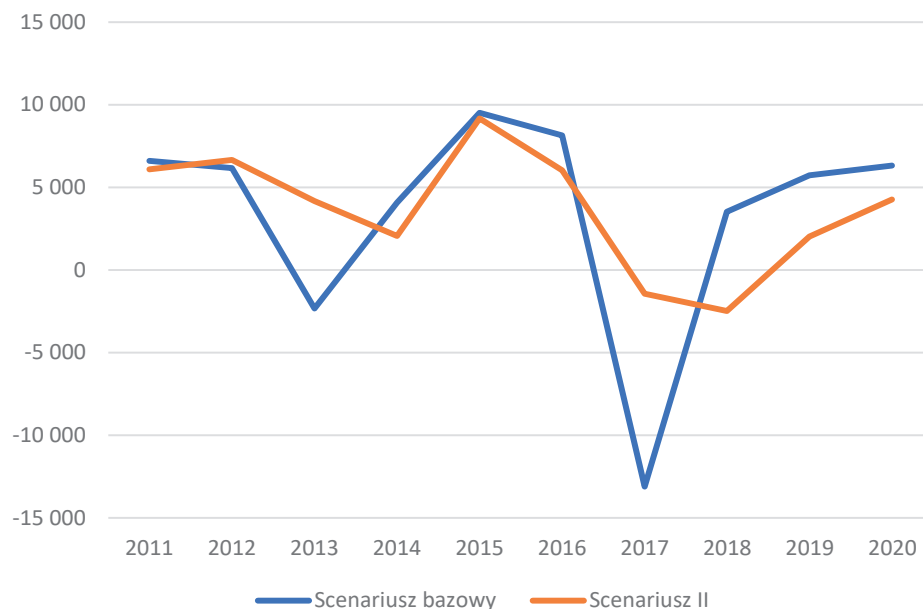
Przeprowadzona symulacja zastosowania zmodyfikowanych zasad rachunkowości (scenariusz II) dla okresu 2011-2020, prowadzi do następujących wniosków:

- 1) nieujmowanie w wyniku finansowym kosztów niezrealizowanych z wyceny walut obcych i złota, wpłynęłoby na zniwelowanie zmienności różnic kursowych ujętych w rachunku zysków i strat. Ujmowane byłyby w nim tylko różnice zrealizowane – transakcyjne. Zmienność różnic kursowych i złota, zmniejszyłaby się prawie o połowę, tj. ze 180% do ponad 90% (por. wykres 8);

---

⁵⁹ Przyjęto tu założenie, że w kapitałach w poz. P.13. „Różnice z wyceny” będą wykazywane zarówno koszty jak i przychody niezrealizowane z wyceny walut obcych i złota.

Wykres 8. Różnice kursowe ujęte w wyniku finansowym wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistych różnic kursowych (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)⁶⁰

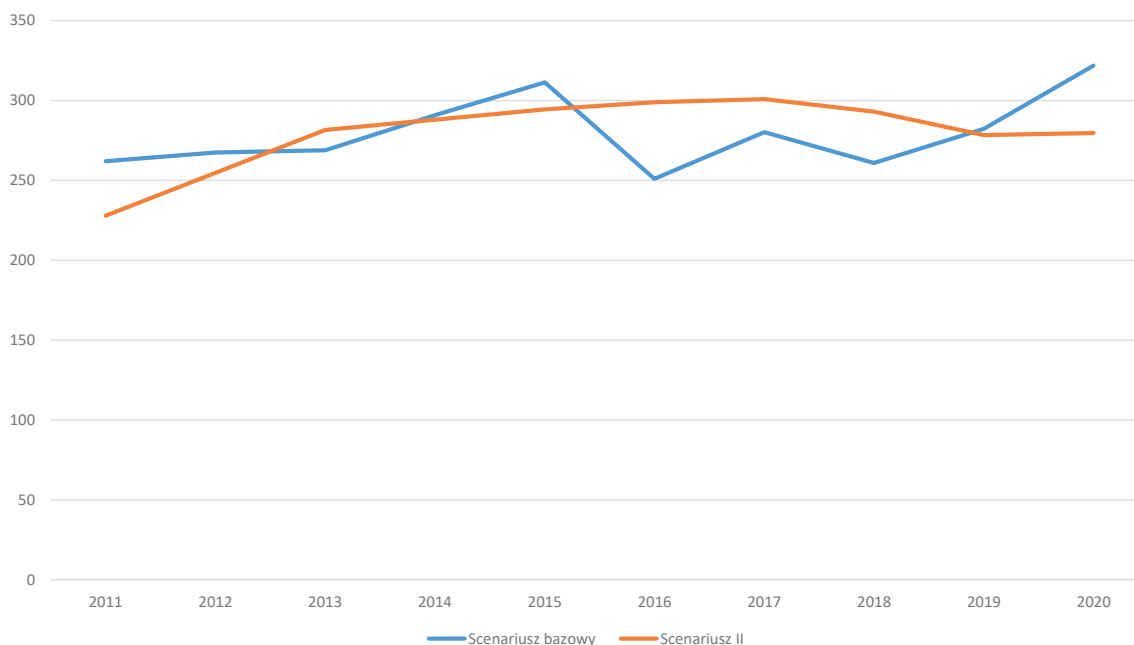

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

- 2) brak ujmowania kosztów niezrealizowanych w wyniku finansowym nie wpłynęłoby znacząco na zmianę trendu różnic kursowych ujmowanych w wyniku finansowym. Bowiern koszty niezrealizowane ujęte w jednym roku (np. 2013 r. i 2017 r.) były w rzeczywistości realizowane z przesunięciem o jeden rok, jednakże w kwocie mniejszej niż w scenariuszu bazowym (odpowiednio w 2014 r. i 2018 r.);
- 3) rozliczenie kosztów emisji banknotów i monet przez umowy okres 10 lat, pozwoliłoby na bardziej stabilne rozłożenie kosztów emisji pieniądza w czasie. Natomiast nie wpłynęłoby na zmniejszenie ich zmienności, która wynosiłaby w obu przypadkach ok. 7,7% (por. wykres 9);

⁶⁰ Różnice kursowe ujęte w wyniku finansowym według scenariusza II, dotyczą wyłącznie zrealizowanych różnic kursowych walut obcych i złota, natomiast według scenariusza bazowego, obejmują one oprócz różnic kursowych również koszty niezrealizowane z wyceny kursowej walut obcych i złota na koniec roku.

Wykres 9. Koszty emisji banknotów i monet wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistych kosztów emisji banknotów i monet (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)

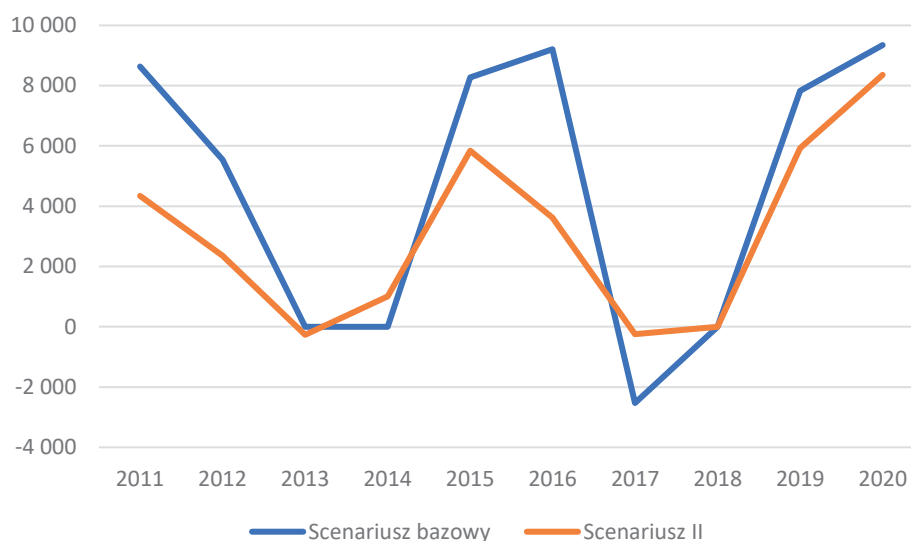

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

- 4) wprowadzenie nowych zasad nie spowodowałoby znacznego obniżenia zmienności wyniku finansowego, która nadal wynosiłaby ok. 93% w porównaniu do 96% według obecnych zasad. Ponadto, przy zastosowaniu nowych zasad wystąpiłyby dwa przypadki, gdzie bank poniósłby stratę (2013 r.⁶¹ i 2017 r.), podczas gdy realnie poniósł stratę tylko jeden raz w 2017 r. (por. wykres 10);

⁶¹ Hipotetyczna strata za 2013 r. wynikałaby głównie z ujemnego wyniku odsetkowego.

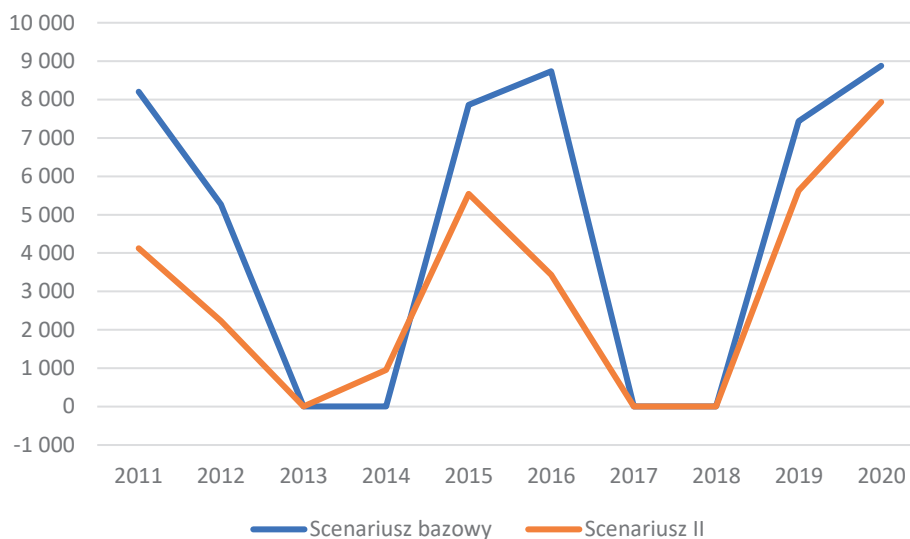
Wykres 10. Wynik finansowy NBP wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistego wyniku (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

- 5) nastąpiłoby zmniejszenie średniego wyniku finansowego o prawie 1,5 mld zł, a tym samym zmniejszenie wpłaty do budżetu państwa również o prawie 1,5 mld zł. Zmienność wpłat do budżetu państwa również nie uległaby znaczącej zmianie, tj. wzrosłaby z 84% do 89% (por. wykres 11).

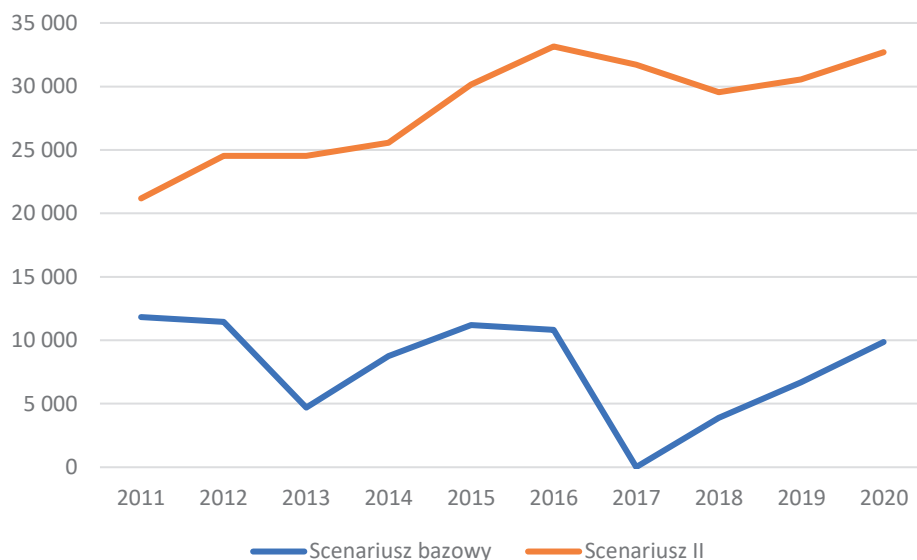
Wykres 11. Wpłata do budżetu państwa wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistej wpłaty (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

- 6) pomimo ujmowania w kapitale własnym kosztów niezrealizowanych z wyceny kursowej, w konsekwencji zmniejszenia średniego wyniku finansowego i tym samym zmniejszenia wpłaty do budżetu państwa, jak też tworzenia rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych w kwocie odpowiadającej 50% zrealizowanych różnic kursowych do wyższego limitu, nastąpiłoby:
  - a) znaczące zwiększenie rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych (por. wykres 12),

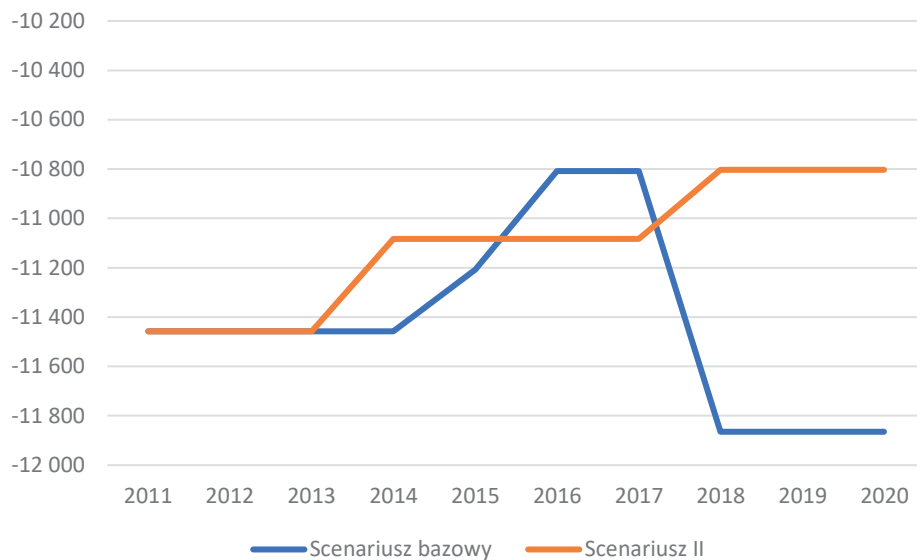
Wykres 12. Rezerwa na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistej kwoty rezerwy (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

- b) pomniejszenie niepokrytej straty z lat ubiegłych, pomimo wystąpienia dwóch okresów ze stratą w porównaniu do pierwszego okresu ze stratą w rzeczywistości (por. wykres 13),

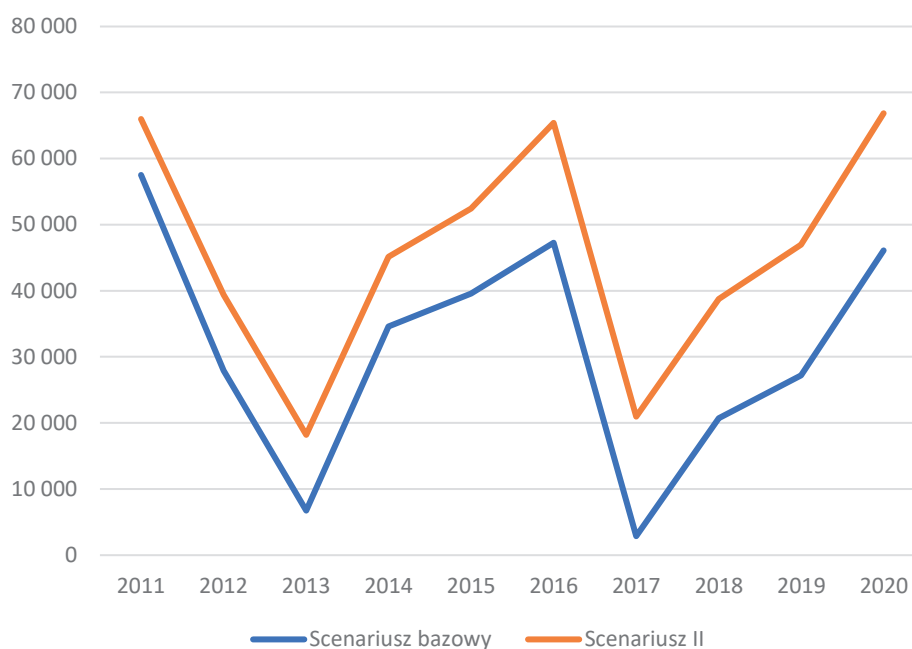
Wykres 13. Strata z lat ubiegłych wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistej straty z lat ubiegłych (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

c) tym samym znaczące zwiększenie kapitału własnego NBP (por. wykres 14),

Wykres 14. Kapitał własny NBP wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistego kapitału własnego NBP (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)

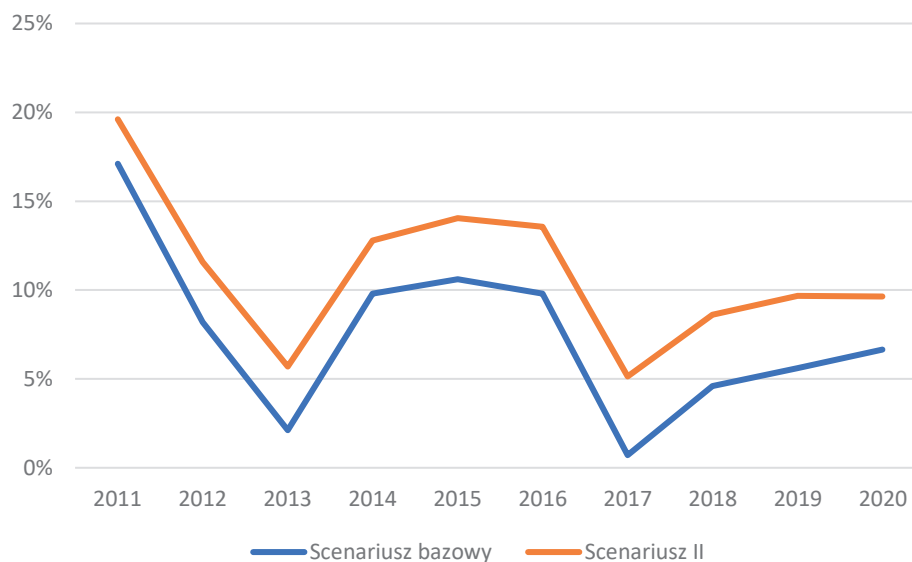

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

- d) utrzymanie stabilnej relacji kapitału własnego do sumy bilansowej NBP (mniejsza zmienność tej relacji), a także szczególnie wysokiego poziomu w 2020 r. (kryzys COVID-19) – przy znaczącym wzroście sumy bilansowej – co oznacza, że poziom kapitału zachowywałby się procyklicznie do zmian sumy bilansowej, tzn. poziom kapitału własnego NBP podążałby tym samym trendem co zmiany sumy bilansowej (por. wykres 15),

Wykres 15. Udział kapitału własnego NBP w sumie bilansowej wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistego udziału kapitału własnego NBP w sumie bilansowej (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

- e) zmniejszenie zmienności kapitału własnego z 54% do 36%, w rezultacie przede wszystkim odmiennego kształtowania się wielkości rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych wg zmodyfikowanych zasad.

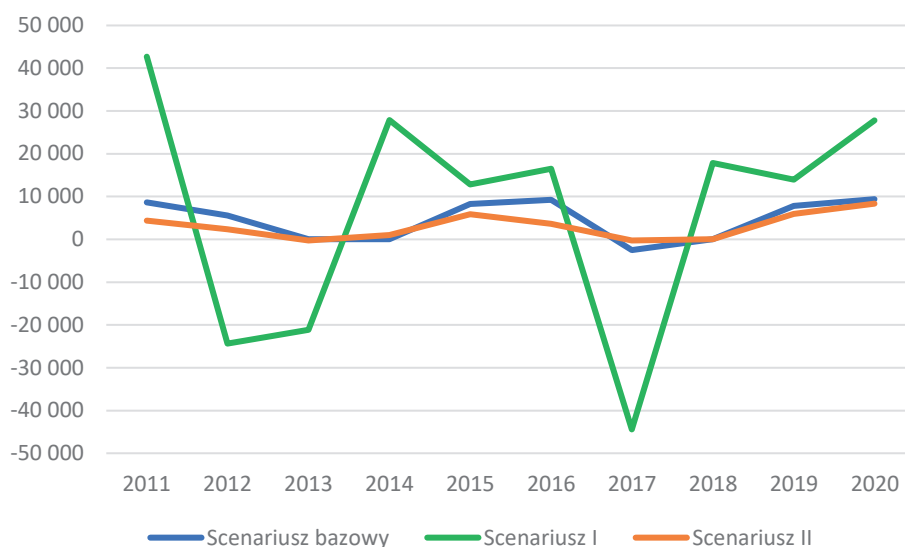
Porównując zasady rachunkowości określone wytycznymi rachunkowości EBC (scenariusz bazowy) ze zmodyfikowanymi zasadami rachunkowości (scenariusz II), na tle zasad rachunkowości MSSF (scenariusz I), można wyciągnąć wnioski, że odejście od zasad określonych wytycznymi rachunkowości EBC (scenariusza bazowego) i przyjęcie zmodyfikowanych zasad (scenariusza II):

- 1) przyczyniłoby się do nieznacznego zmniejszenia wahań wyniku finansowego NBP;

W latach 2011-2020 przy scenariuszu II (zmodyfikowane zasady) wynik finansowy wahałby się w przedziale od -0,3 mld zł (2013 r.) do 8,4 mld zł (2020 r.), a średni wynik finansowy wyniósłby 3,0 mld zł. Przy obecnych

zasadach (scenariusz bazowy), wynik finansowy kształtował się w przedziale od -2,5 mld zł (2017 r.) do 9,3 mld zł (2020 r.), a średni wynik finansowy wyniósł 4,8 mld zł. Największy przedział wahań wyniku charakteryzowałoby przyjęcie scenariusza I (zasady rachunkowości MSSF), tj. od -44,4 mld zł (2017 r.) do 42,7 mld zł (2011 r.) przy średnim wyniku 6,9 mld zł. Wyniki analizy porównawczej, dotyczącej poziomu wyniku finansowego NBP wg przyjętych scenariuszy, przedstawiono na wykresie 16;

Wykres 16. Porównanie wyniku finansowego wg MSSF (scenariusz I) i wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistego wyniku finansowego (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

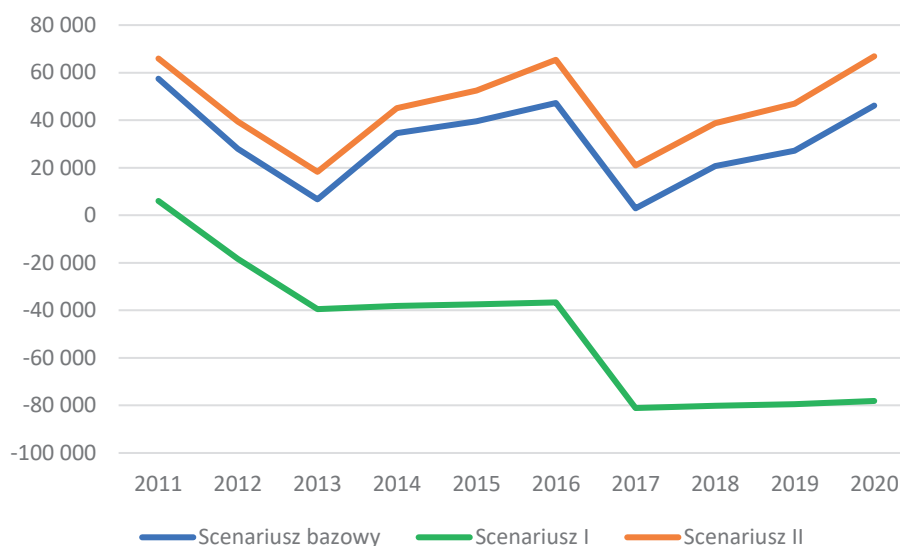
2) spowodowałoby zwiększenie kapitału własnego NBP.

W latach 2011-2020 wg scenariusza II kapitał własny wahałby się w przedziale od 18, 2 mld zł (2013 r.) do 66,8 mld zł (2020 r.), a średni poziom kapitału własnego wyniósłby 44,6 mld zł. W scenariuszu bazowym kapitał własny kształtował się w przedziale od 6,7 mld zł (2013 r.) do 57,5 mld zł (2020 r.), a jego średni poziom wyniósł 30,3 mld zł. Największy przedział wahań kapitału własnego charakteryzowałoby przyjęcie scenariusza I, tj. od -

80,8 mld zł (2018 r.) do zaledwie 6,3 mld zł (2011 r.) przy średnim kapitale ujemnym wynoszącym -48,5 mld zł.

Średni poziom kapitału własnego byłby najwyższy przy stosowaniu scenariusza II. Zarówno stosowanie scenariusza II jak też scenariusza bazowego, skutkowałoby tym, że NBP nie odnotowałby ujemnego kapitału własnego. Najgorszą sytuację kapitałową NBP miałby stosując scenariusz I. Wówczas tylko raz bank odnotowałby dodatni kapitał (2011 r.), a w każdym kolejnym roku wykazywałby ujemne kapitały. Wyniki analizy porównawczej, dotyczącej poziomu kapitału własnego NBP wg przyjętych scenariuszy, przedstawiono na wykresie 17.

Wykres 17. Porównanie kapitału własnego NBP wg MSSF (scenariusz I) i wg zmodyfikowanych zasad (scenariusz II) na tle rzeczywistego kapitału własnego NBP (scenariusz bazowy) w latach 2011 - 2020 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z rocznych sprawozdań finansowych NBP za lata 2011 – 2020.

Przeprowadzone powyżej rozważania, dotyczące wyboru zasad rachunkowości, na których ewentualnie można byłoby „osadzić” system informacyjny rachunkowości NBP w przypadku odejścia od ustawowego obowiązku pełnej zgodności zasad rachunkowości NBP z wytycznymi rachunkowości EBC, tj. odejście od scenariusza bazowego i przyjęcie scenariusza II, czyli zmodyfikowanych

zasad bazujących na wytycznych EBC ale nie w pełni z nimi zgodnych (tzw. „*ECB-based*”), prowadzi do konstatacji, że opracowanie i zastosowanie nowych – zmodyfikowanych zasad rachunkowości skutkowałoby przede wszystkim:

- 1) wyższym poziomem kapitału własnego NBP (lepszą sytuacją kapitałową),
- 2) mniejszym średnim wynikiem finansowym w analizowanym okresie, przy jednoczesnym wystąpieniu nieznacznych strat w wysokości -271,5 mln zł w 2013 r. i -243,2 mln zł w 2017 r. w relacji do obecnych zasad rachunkowości, których stosowanie doprowadziło w 2017 r. do straty na poziomie -2.524,9 mln zł.,
- 3) koniecznością zmiany ustawy o NBP głównie w zakresie zdjęcia obowiązku zgodności zasad rachunkowości NBP z wytycznymi rachunkowości EBC, a także innych przepisów z zakresu rachunkowości NBP,
- 4) nieznacznymi modyfikacjami systemu informatycznego, w którym prowadzona jest rachunkowość NBP.

Zakończenie

Przeprowadzona analiza wykazała, że banki centralne stosują generalnie zasady rachunkowości: zgodne z MSSF, bazujące na MSSF, krajowe ogólnie akceptowane standardy rachunkowości, własne zasady rachunkowości oraz zasady rachunkowości Eurosystemu. Ewentualna zmiana zasad rachunkowości NBP jest zależna od tego, w jakiej perspektywie Polska przyjmie wspólną walutę euro. Jeżeli będzie krótka perspektywa, zmiana zasad rachunkowości NBP, z uwagi na obowiązek sporządzania sprawozdawczości finansowej na podstawie jednolitych zasad rachunkowości, zapewniających możliwość prowadzenia wspólnej polityki pieniężnej, byłaby niecelowa. Można byłoby jedynie rozważyć zmianę zasad rachunkowości w obszarach, co do których standardy Eurosystemu dają swobodę wyboru (zasady „zalecane”, a nie „obowiązkowe”). Ponadto, przyjęcie euro będzie miało wpływ na zmianę struktury bilansu NBP. Będzie też skutkowało m.in. zmniejszeniem ekspozycji na ryzyko kursowe banku (mniej pozycji w walutach obcych, więcej pozycji w walucie krajowej). Jeżeli perspektywa przyjęcia euro stanie się odległa, NBP może rozważyć zmianę dotychczasowych zasad rachunkowości, zgodnych ze standardami Eurosystemu. Zmiana ta powinna być skorelowana z potrzebą budowania większych buforów zabezpieczających bank centralny przed ryzykiem finansowym oraz skutkować ograniczeniem zmienności wyniku finansowego banku. Przeprowadzona analiza pokazała, że mając na uwadze powyższe oczekiwania, dla NBP odpowiednimi zasadami rachunkowości nie byłyby MSSF a zmodyfikowane standardy Eurosystemu. Modyfikacja dotyczyłaby przede wszystkim nieujmowania w wyniku finansowym kosztów niezrealizowanych z wyceny walut obcych, złota oraz dłużnych papierów wartościowych. Wymagałoby to jednak zmian w ustawie o NBP i odejścia od obowiązku pełnej zgodności zasad rachunkowości NBP z wytycznymi rachunkowości EBC.

Bibliografia

- 113th Annual Report Swiss National Bank 2020*, Swiss National Bank, Zurich 2021.
- Annual Report 2019*, Bulgarian National Bank, Sofia 2020.
- Annual Report 2019*, Croatian National Bank, Zagreb 2020.
- Annual Report 2019/20*, South African Reserve Bank, Pretoria 2021.
- Annual Report 2019-2020, Central Bank of India*, Mumbai 2020.
- Annual Report 2020 for Sveriges Riksbank 2020*, Sveriges Riksbank, Stockholm 2021.
- Annual Report 2020*, Central Bank of Sri Lanka, Colombo 2021, Part II.
- Annual Report 2020*, Czech National Bank, Prague 2021.
- Annual Report 2020*, Magyar Nemzeti Bank, Budapest 2021.
- Annual Report 2020*, National Bank of Romania, Bucharest 2021.
- Annual Report and Accounts 1 March 2020-28 February 2021*, Bank of England, London 2021.
- Annual Report for 2019*, Central Bank of Russia, Moscow 2020.
- Annual Report on Activities and Results*, National Bank of Serbia, Belgrade 2021.
- Bank of Japan Annual Review 2021*, Bank of Japan, Tokyo 2021, s. 76.
- BIS, *IFRS 9 and expected loss provisioning – Executive Summary*, Bank for International Settlements, 13.12.2017 (dostęp 08.12.2021).
- Budzik-Nowodzińska I., *Wartość godziwa w wycenie przedsiębiorstwa*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Wydziałowe”, nr 126, *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Problemy stosowania i wykorzystania wartości godziwej*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice 2012.
- Chaboud A., Leahy M., *Foreign Central Bank Remittance Practices*, Federal Reserve Division of International Finance, March 8, 2013 (authorized for public release by the FOMC Secretariat on 01/11/2019).

Consolidated balance sheet of the Eurosystem as at 31 December 2020, ECB, Frankfurt 2021.

Cukierman A., *Central Bank Finances and Independence – How Much Capital Should a CB Have?*, May 21 2006

Decyzja Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2015/287 z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie opłacenia przez Lietuvos bankas kapitału, przekazania walutowych aktywów rezerwowych oraz wniesienia wkładu na poczet rezerw kapitałowych i celowych Europejskiego Banku Centralnego (EBC/2014/61), Dz. Urz. UE L 50, z 21.2.2015.

Decyzja Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2016/2248 z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie dochodów pieniężnych krajowych banków centralnych państw członkowskich, których walutą jest euro (EBC/2016/36), Dz. Urz. UE L 347, z 20.12.2016.

ECB Annual Report 2020, Frankfurt 2021.

ECB Annual Report 2020, Frankfurt 2021.

Financial reporting in the Eurosystem, „Monthly Bulletin”, ECB, April 2012.

Financial Statements 2019, Bank of Israel, Tel-Aviv 2020.

Financial Statements as of December 31, 2020, Banco Central de la Republica Argentina, Buenos Aires 2021

Financial Statements December 31, 2020 and 2019, The Federal Reserve Bank of New York, New York 2021.

Financial Statements December 31, 2020, Bank of Canada, Ottawa 2021.

Financial Statements, Banco Central do Brasil, 31 December 2020, Brasilia 2021.

Grabczyński J., Hylewski J., Roy A., Szafarczyk E., Zielińska M., *Skutki integracji walutowej dla procesu zarządzania rezerwami dewizowymi w NBP*, NBP, Warszawa 2008.

Greenspan A., *Central Banking and Global Finance*, remarks by the Federal Reserve Board Chairman at the Catholic University Leuven, Leuven 1997.

Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements, 2021 Edition, Volume I, II, III, <https://www.ipsasb.org/publications/2021-handbook-international-public-sector-accounting-pronouncements>, (dostęp 20.09.2021)

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/epsas> (dostęp 20.09.2021)

IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates, [w:] *The Annotated IFRS Standards. Standard issued at 1 January 2021, reflecting changes not yet required, Part A*, International Accounting Standards Board. London 2021, s. A1473.

IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets, §63, [w:] *The Annotated IFRS Standards. Standard issued at 1 January 2021, reflecting changes not yet required, Part A*, International Accounting Standards Board. London 2021, s. A1778.

Ingves S., *Monetary policy in a changing world*, Sveriges Riksbank, <https://www.riksbank.se/globalassets/media/tal/engelska/ingves/2020/ingves-speech-monetary-policy-in-a-changing-world.pdf> (dostęp 12.01.2021).

Ivanović V., *The Key Characteristics of Financial Reporting in the European System of Central Banks*, „Journal of Central Banking Theory and Practice”, 2013.

Jacome H. L.I., *Central Bank Involvement in Banking Crises in Latin America*, „IMF Working Paper”, nr 08/135, International Monetary Fund, Washington 2008.

KPMG, *Current trends in central bank financial reporting practices*, October 2012.

Lagarde Ch., *Przemówienie Prezes Europejskiego Banku Centralnego, podczas tzw. „dialogu pieniężnego” przed Komisją Spraw Gospodarczych i Pieniężnych, przeprowadzonego 19.11. 2020 r. w Brukseli.*

Międzynarodowy Standard Rachunkowości 21 *Skutki zmian kursów wymiany walut obcych (zaktualizowany w 1993 r.)*, [w:] *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości 1999*, International Accounting Standards Committee, London 1999, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.

Norges Bank Annual Report 2020, Norges Bank, Oslo 2021.

Polacy nie chcą euro. Badanie pokazuje prawdziwe nastroje w kraju, Money.pl, 03.07.2021 r., <https://www.money.pl/pieniadze/polacy-nie-chca-euro-badanie-pokazuje-prawdziwe-nastroje-w-kraju-6657038343129664a.html> (dostęp 15.10.2021).

Poniatowska L., *Wartość godziwa i jej zastosowanie w wycenie bilansowej aktywów i zobowiązań według regulacji krajowego prawa rachunkowości*, [w:] Buk H., Kostur A., *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Problemy stosowania i wykorzystania wartości godziwej*, „Studia Ekonomiczne”, nr 126, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice 2012.

Protokół (Nr 4) w sprawie Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego, Dz. Urz. UE C 202, z 7.6.2016.

Protokół (Nr 4) w sprawie statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego, Dz. Urz. UE C 202, z 7.6.2016.

Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, NBP, Warszawa 2009,

Rozporządzenie Komisji (UE) 2016/2067 z dnia 22 listopada 2016 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9, Załącznik, Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 9 Instrumenty finansowe, Dz. Urz. UE L 323, z 29.11.2016.

Rule G., *Understanding the central bank balance sheet*, Centre for Central Banking Studies Handbook no 32, Bank of England, London 2015.

Schwarz C., Karakitsos P., Merriman N., Studener W., *Why accounting matters? A central bank perspective*, “ECB Occasional Paper Series”, No 153, May 2014.

Sermon Ch., Trout P., Filipova E., *New challenges for central banks*, “The Journal. Tackling the key issues in banking and capital markets”, August 2005.

Sprawozdanie finansowe Narodowego Banku Polskiego na dzień 31 grudnia 2020 roku, NBP, Warszawa 2021.

Sprawozdanie finansowe Narodowego Banku Polskiego na dzień 31 grudnia 2020 roku, NBP, Warszawa 2021.

Stella P., *Central Bank Financial Strength, Policy Constraints, and Inflation*, „IMF Working Paper”, nr 08/49, International Monetary Fund, Washington 2008.

Stella P., *Do Central Banks Need Capital?*, “IMF Working Papers”, nr 97/83, IMF, Washington 1997.

Szewieczek A., *W kierunku standaryzacji rachunkowości jednostek sektora publicznego – perspektywa europejska*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, Nr 252, Katowice 2015.

Tabela A kursów średnich walut obcych, Tabela nr 255/A/NBP/2020 z dnia 2020-12-31, <http://rss.nbp.pl/kursy/TabRss.aspx?n=2020/a/20a255> (dostęp 27.09.2021).

The Annotated IFRS Standards, Standards issued at 1 January 2020, IFRS Foundation, London 2020.

Uchwała Nr 16/2003 Rady Polityki Pieniężnej z dnia 16 grudnia 2003 r. w sprawie zasad rachunkowości, układu aktywów i pasywów bilansu oraz rachunku zysków i strat Narodowego Banku Polskiego, Dz. Urz. NBP z 2003 r. Nr 22, poz. 38.

Uchwała Nr 6/2019 RPP z dnia 5 listopada 2019 r. w sprawie zasad tworzenia i rozwiązywania rezerwy na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych w Narodowym Banku Polskim, Dz. Urz. NBP z 2019 r., poz. 14.

Ustawa o Narodowym Banku Polskim z dnia 29 sierpnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 140, poz. 938.

Ustawa o Narodowym Banku Polskim, Dz. U. z 2022 r. poz. 492 t.j.

World Bank, *First Time IPSAS Adoption: Lessons Learned*, <https://cfr.worldbank.org/news/pulsar-smart-interactive-talk-first-time-ipsas-adoption-lessons-learned?deliveryName=DM117008> (dostęp 28.09.2021).

Wytenburg R., Beja A., Darbyshire R., *A central bank's guide to International Financial Reporting Standards*, International Monetary Fund, Washington 2020.

Wytyczne EBC (UE) 2016/2249 z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie ram prawnych rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w ESBC (EBC/2016/34), zmienione wytycznymi EBC (UE) 2019/2217 z dnia 28 listopada 2019 r. zmieniającymi wytyczne (UE) 2016/2249 w sprawie ram prawnych rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w ESBC (EBC/2019/34), Dz. Urz. UE L 332, z 23.12.2019.

Wytyczne EBC z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie ram prawnych rachunkowości w ESBC (EBC/1998/N22), tekst niepublikowany.

---

www.nbp.pl

